

אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה לתרגום ולחקר התרגום

השמטות בתרגומי הספר
Anne of Green Gables

מגישה:

שרית סואל (038618930)

מוגשת

לד"ר גליה הירש

בסמינריון

תרגום ספרותי בראי המחקר (50913-01)

תוכן העניינים

2	מטרת העבודה.....
2	על הספר.....
2	המחברת לوسی מוד מונטגומרי.....
3	הספר <i>Anne of Green Gables</i>
4	שיטת המחקר.....
4	סקירת הספרות.....
4	רומן חניכה.....
5	תיאורית הרב-מערכת.....
6	נורמות של תרגום.....
7	נורמות של תרגום ספרות ילדים לעברית.....
9	השמטות.....
11	ניתוח.....
12	השמטות בפרק הראשון.....
12	השמטות מסדר גודל קטן.....
21	השמטות מסדר גודל גדול.....
28	מקרים מיוחדים מפרקים 2 ו-3.....
34	מסקנות.....
36	סיכום.....
37	ביבליוגרפיה.....

מטרת העבודה

בעבודה זו ברצוני לבדוק את הספר *Anne of Green Gables* של הסופרת לואיז מוד מונטגומרי מול שני תרגומים שלו ולבחון מקרים של השמטות בתרגומים לעברית. לאחר בחינת מקרי ההשמטות אנסה לבדוק אם בעקבות ההשמטות נוצר פער במאפייני הדמויות ובניית העולם בין המקור לתרגומים. מקרי ההשמטות שיימצאו ייבחנו בהתבסס על סיבות להשמטות אפשריות להשמטות (Ben-Ari, 1981, Shavit, 1981, Dimitriu, 2004, Davies, 2007, 1992) תוך התייחסות לנורמות התרגום לעברית שהיו מקובלות בתקופות אלו (טורי, 1977, Shavit, 1981, Ben-Ari, 1992, Toury, 1995) בהתבסס על מיקומה של ספרות הילדים המתרגמת ברב-מערכת של התרגום (אבן-זהר, 1973, Even-Zohar, 1978, Even-Zohar, 1990).

לבסוף אנסה לראות אם יש הבדל בכמות ההשמטות ובסוג ההשמטות בין שני התרגומים, דהיינו אם ניתן למצוא בתרגום זה עדות נוספת לשינויים בנורמות תרגום ספרות הילדים לעברית כפי שנמצאו במחקרים שונים (Ben-Ari, 1981, Shavit, 1981, Du-Nour, 1995).

על הספר

המחברת לואיז מוד מונטגומרי

לואיז מוד מונטגומרי (Lucy Maud Montgomery) נולדה ב-30 בנובמבר 1874 בעיירה קליפטון על חופי האוקיינוס האטלנטי בקנדה (כיום New London). אימה נפטרה כשהייתה בת פחות משנתיים, וסבה וסבתה (הורי אימה) גידלו אותה בחווה מוקפת עצי תפוחים. היא אהבה טבע, חברות, ומילים, ולמרות שהייתה ילדה יחידה היא לא הייתה בודדה בגלל משפחתה המורחבת, חבריה מבית הספר, ודמיונה העשיר. מונטגומרי טיפלה בסבתה עד שהייתה בת 36. ב-5 ביולי 1911 היא התחתנה עם כומר ונולדו להם שני ילדים. מונטגומרי נפטרה ב-24 באפריל 1942, ונקברה באי הנסיך אדוארד. בשנות בגרותה, מונטגומרי למדה לימודים גבוהים, הייתה מורה, כתבה כתבות לעיתון, וכן פרסמה שירים. בחייה פרסמה ספרים רבים, סיפורים קצרים, כתבות לעיתונים, ושירים רבים. מהמפורסמים שבספריה סדרת ספרי אן וסדרת ספרי אמילי (Gillen, 1975).

הספר *Anne of Green Gables*

הספר *Anne of Green Gables* הוא הראשון מבין שמונה ספרים העוסקים בקורותיה של אן

שרלי, נערה יתומה מאומצת. שלושת הספרים הראשונים עוסקים בהתבגרותה של אן, והספרים המאוחרים עוסקים בחייה לאחר אירוסיה, בחייה כאישה נשואה, ואחד אף מתמקד בביתה רילה. הספר פורסם לראשונה ביוני 1908. במאי 1909 הוא כבר יצא הספר במהדורה חמישית, כך שהיה פופולרי מאוד. הספר עובד לטלוויזיה, להצגות ולסרטים (Gillen, 1975).

זהו רומן חניכה (ראו המשך) והתבגרות של אן שרלי, יתומה בת 11 אדומת שיער. מאמצים אותה האחים מרילה ומתיו קתברט המתגוררים בחווה הירוקה בכפר אבונלי שבאי הנסיך אדוארד בקנדה. האחים רווקים שניהם ומבוגרים, ותחילה הם אינם רוצים בה, אך מתיו, שהוא ביישן, נקשר אליה, ומרילה מחליטה שזו חובתה לנוצרייה טובה לחנך אותה. הספר עוסק בהתבגרותה של אן מגיל 11 עד לגיל 16, ועוברות עוברות עליה הרפתקאות שונות. היא נערה חכמה, מוכשרת בכתיבה, בעלת דמיון עשיר ונטייה לפטפטנות, ויש לה לשון חדה ואופי סוער. היא לומדת לקח מכל הרפתקה ומזגה הסוער מתמתן ככל שהיא מתבגרת. היא מנתבת את כשרונה לכתיבה וללימודים גבוהים. הספר עוסק גם בקשריה עם מרילה ומתיו, קהילת אבונלי, וחבריה הרבים, תוך שהיא מכניסה שמחת חיים ועניין לחייהם של הדמויות (Montgomery, 1908).

הספר תורגם לעברית מספר פעמים, ובעבודה זו אתמקד בשני תרגומים. בתרגומו של ישראל פישמן (1885-1962) בהוצאת ספרים מ. ניומן הספר נקרא *האסופית* (להלן – התרגום המוקדם). הספר שברשותי הוא מהדפסה משנת 1985, אולם הספר יצא כפי הנראה בשנת תשי"ט (1959)¹ (מונטגומרי, 1985). התרגום השני הוא של המתרגמת טלי נתיב עירוני בהוצאת 'כתר' ונקרא *האסופית – אן מהחווה הירוקה* (להלן – התרגום המאוחר) משנת 2011 (מונטגומרי, 2011). ספר זה הוא מהדורה מחודשת של הספר בהוצאת כתרי משנת 1989 של אותה מתרגמת.

¹ אתר הספרייה הלאומית:

https://www.nli.org.il/he/books/NNL_ALEPH990017386740205171/NLI

גישה אחרונה 30.9.2020.

שיטת המחקר

עבודה זו בודקת השמטות בשני תרגומים של הספר *Anne of Green Gables* לעברית, ועל כן קורפוס המחקר כולל את המקור האנגלית ואת שני התרגומים. השמטות ניתן למצוא רק בהשוואה של מקור מול תרגום, לכן השוויתי תחילה את המקור לתרגום המוקדם ולאחר מכן השוויתי את המקור לתרגום המאוחר באותם מקומות.

לפי טורי (1977), מטעמים של זמן ומאמץ לא ניתן לבצע השוואה מלאה של הטקסט כולו, ולכן יש לבדוק חלקים של טקסטים. הוא מציע שתי אפשרויות לבחירת החלקים להשוואה: סגירת קטעי טקסטים שיש בהם עניין, חשיבות ומהותיות, ובחירת קטעים לדוגמה ממקומות שונים בטקסט (עמ' 99-100). מסיבות אלו בחרתי לבדוק פרק שלם מתחילת הספר כקטע לדוגמה. מכיוון שבשני התרגומים פרק זה סיפק מקרים רבים של השמטות בחרתי שלא לבדוק פרק נוסף בשלמותו, אלא עיינתי בשני הפרקים לאחריו, בחיפוש אחר דוגמאות מעניינות מבחינת ההשמטות שבהן, ומתוכן בחרתי בשלוש דוגמאות שעניינן אותי. האחת מתייחסת לציטוט שמופיע במקור, השנייה למאפיין של דמות, והשלישית מתייחסת לבעיה לשונית ספציפית.

סקירת הספרות

בפרק זה אבחן התיאוריות העוסקות בהשמטות בספרות, תוך התבססות על נורמות התרגום הספרותי לעברית, על מיקום ספרות הילדים ברב-מערכת של הספרות, ועל היות הספר רומן חניכה.

רומן חניכה

רומן חניכה (Bildungsroman) הוא תת-ז'אנר של הרומן הספרותי, שהחל להתקיים במאה השמונה-עשרה. רומן מסוג זה מתאר את התפתחות הגיבור מילדות עד לבגרות, ומתאר את חינוכו של הגיבור ועיצובו מבחינה רגשית, חברתית ומוסרית. לגיבור רומן החניכה שני יעדים: גילוי עצמי, והשתלבות בחברה והשגת מעמד בה. ליצירות השייכות לז'אנר זה מטרה אידיאולוגית לאומית, חברתית מעמדית, מגדרית ועוד, כי עיצוב דמותו של הגיבור מתבצע באמצעות הפנמה של ההשקפות והערכים החברתיים המרכזיים בחברה. הספר *אן מהחיה הירוקה* עונה להגדרה זו (בנזימן, 2016, עמ' 16).

נום (Noomé, 2004) מגדירה מאפיינים של רומן חניכה: מעבר של דמות יחידה מילדות לבגרות, אירועים שונים מהם הגיבור לומד, משבר אישי רוחני או אתי שעובר הגיבור, התנגשות עם ציפיות החברה

והתבגרות שכוללת הבנה של זהותו של הגיבור ותפקידו בעולם. לטענתה על פניו נראה שאן מהחוזה הירוקה עונה להגדרות רומן חניכה רק חלקית. הוא אומנם מתאר את התבגרותה של הגיבורה מילדות לבגרות בגיל 16, אולם הקונפליקט מוגבל, וכן אי ההתאמה לדרישות החברה. אמנם במהלך הספר הגיבורה מתמודדת עם ניסיונות רבים, ביניהם גנדרנותה, אופייה החם ודמיונה הפורה, אך אלו קונפליקטים פנימיים ולא קונפליקטים עם החברה. המקרים שבהם היא כן בקונפליקט עם החברה אינם תואמים את המאפיינים הרגילים של רומן חניכה, ומתמקדים ברצונה בבגדים אופנתיים כדי להידמות לחבריה, ותסכולה מצבע שיערה. אם כך, לכאורה, המאבקים שלה בעולם נובעים בעיקר מטעויות שלה ולא מפעולה מודעת של מאבק בדרישות החברה. היא שמחה לשנות את דרכיה ומתאימה עצמה יחסית מהר לדרישות החברה, פרט לדרישה להפסיק עם דמיונותיה. משבר קל מתרחש בחייה כשעליה לבחור אם להמשיך ללימודים גבוהים או להישאר עם מרילה בחווה הירוקה ולעזור לה. היא פותרת משבר זה בקלות יחסית.

נום מציינת שההגדרות שניתנו לרומן חניכה נכתבו עבור רומנים שקהל היעד שלהם בוגר יותר, ושלעיתים קרובות, הגיבורים הם גברים. אולם ברומן חניכה המיועד לקוראות צעירות וכשהגיבורות הן נשים נראה שעצמיות קשורה להתאמתה של הגיבורה לתפקידה בחברה כאישה, כאם, כאחות וכמטפלת, ותהליך הסוציאליזציה של הגיבורה מתבטא בהתאמתה לדרישות אלו, ולא לעצמאותה. הקונפליקט נובע מהמתח בין עצמאות הגיבורה לסוציאליזציה שלה, ותואמת לתקופה שבה נכתב הרומן. לפי הגדרה זו הספר אן מהחוזה הירוקה עונה להגדרת רומן חניכה (Noomé, 2004).

תיאורית הרב-מערכת

לפי אבן-זהר (Even-Zohar, 1990) מערכת היא רשת של יחסים בין תופעות ומיקומם בתרבות, ומערכת ספרותית היא רשת היחסים בין תופעות ומיקומם בספרות (עמ' 28). הספרות מורכת ממרכז ושוליים, כאשר במרכז מתקיימת פעילות ראשית שמייצרת חידוש, ובשוליים מתקיימת פעילות משנית שמשמרת את הקיים. המרכז והשוליים גם הם מערכת בפני עצמה המחולקת לתת מערכות. מתקבל מבנה של רב-מערכת המורכבת ממערכות. הרב-מערכת של הספרות אינה סטטית אלא דינמית ויש תנועה בין המרכז והשוליים (Even-Zohar, 1978, Even-Zohar, 1990).

ספרות הילדים היא מערכת בפני עצמה, היא חלק מהרב-מערכת של הספרות ומורכבת מספרות מרכז ושוליים. מערכת זו היא מערכת שולית ביחס לספרות המבוגרים ולכן היא נוטה לשימור משלב היסטורי קודם של הספרות הקנונית (אבן-זהר, 1973).

הספרות המתורגמת אף היא מערכת בפני עצמה שהינה חלק מהרב-מערכת של הספרות. אופי פעילות התרגום נקבע לפי מיקום מערכת זו ברב-מערכת של הספרות. כאשר מערכת הספרות המתורגמת במצב ראשי, לא יהיה הבדל בין טקסטים מקוריים ומתורגמים, וסופרים מרכזיים יבצעו תרגומים חשובים. לעומת זאת, אם הספרות המתורגמת היא משנית, ובשולי הרב-מערכת של הספרות, היא תכלול מאפייני כתיבה אפיגוניים. היא לא תשפיע על תהליכים ותתבסס על נורמות קיימות. במקרה זה, הספרות המתורגמת היא שמרנית והיא פועלת לפי נורמות (ראו להלן) ישנות שבמקרים רבים כבר נדחו על ידי המרכז החדש (Even-Zohar, 1978). בשלבי התפתחותה של הרב-מערכת של הספרות העברית, לספרות המתורגמת היה מקום חשוב כי היה מחסור בתוצרת מקומית, והספרות המתורגמת מילאה חסרים של צורך בספרות יפה, בספרות לילדים ובספרות לא קנונית. הספרות המתורגמת הייתה צינור למגע בין תרבויות (אבן-זהר, 1973).

נורמות של תרגום

טורי (1977) מציין שהתנהגות חברתית ותרבותית כפופה לאילוצים הממוקמים לאורך ציר, אשר מצדו האחד נמצאים הכללים האובייקטיביים המוחלטים (יחסית) שיכולים להיות גם חוקים, ומצדו השני האידיאליסטיים, או ההעדפות האישיות, שהן סובייקטיביות. בין הקטבים הללו נמצאות הנורמות. את הנורמות הוא מגדיר כתרגום של ערכים כלליים של קבוצת חברתיות להוראות ביצוע ספציפיות הניתנות ליישום בסיטואציות ספציפיות, כל עוד אינן חוק. הנורמה קיימת רק במקום שבו יש בחירה, והנורמות נרכשות בתהליך הסוציאליזציה (עמ' 6, וכן Toury, 1995 עמ' 54). ישנה תנועה של נורמות, הן עולות ויורדות בחשיבותן. ככל שהן עולות, השפעתן דומה יותר להשפעת חוק, וככל שהן יורדות, הן הופכות לאידיאליסטיים (עמ' 7).

טורי מציין שתרגום מפגיש שתי לשונות ושתי מסורות ספרותיות, ולכן בין שתי מערכות של נורמות. מצד אחד התרגום הוא טקסט ספרותי בתרבות היעד, ומצד שני הוא תרגום – טקסט בשפת היעד שיש לו יחס לטקסט אחר בלשון אחרת, והוא שייך לרב-מערכת ספרותית אחרת – של ספרות המקור, וגם בה יש לו מעמד וזהות מערכתית. לעתים יש ניגוד בין הדרישות של שתי מערכות אלו. הנורמות קובעות את היחס והמרחק שהטקסט יעמוד בהם לגבי יצירת הספרות המקורית ברב-מערכת של מערכת היעד, ובאיזה יחס ומרחק הוא יעמוד לבי טקסט המקור (עמ' 18, וכן Toury, 1995 עמ' 56). הבחירה הראשונה היא בין שתי אפשרויות קיצוניות, וזוהי הנורמה הראשיתית (initial norm): ניתן להיצמד לנורמות תרבות המקור ולקבל תרגום שהוא אדקוואטי (adequate) – תרגום המותאם לטקסט המקור, ליחסים

הטקסטואליים שבתוכו, לנורמות שבו ששואבות מספרות המקור ומתרבות המקור. לעומת זאת, ניתן להיצמד לנורמות של תרבות היעד ולקבל תרגום קביל (acceptable) – תרגום המותאם לנורמות הלשוניות ו/או הספרותיות הפעילות בתרבות היעד (עמ' 21, וכן Toury, 1995 עמ' 56-57).

טורי מחלק את הנורמות לשתי קבוצות: נורמות מקדימות ונורמות אופרציונליות. הנורמות המקדימות קובעות את מדיניות התרגום – בחירת היצירות לתרגום, מאילו שפות, אם תרגום מתווכ אפשרי וכדו'. הנורמות האופרציונליות קובעות את הכרעות המתרגם בפועל, ומחולקות אף הן לשתי קבוצות: נורמות מטריציאליות ונורמות טקסטואליות. הנורמות המטריציאליות קובעות את קיומו ופיזורו של החומר הלשוני שמופיע במקור בטקסט המתורגם, את מידת מלאותו של התרגום – את היחס להשמטות ולתוספות וכן את החלוקה לפסקאות, לפרקים, לשינויים במיקום וכדו'. הנורמות הטקסטואליות משפיעות על הבחירה בחומר הלשוני בטקסט התרגום, והן יכולות להיות לשוניות או ספרותיות (עמ' 18-21, וכן Toury, 1995 עמ' 58-64). עבודה זו מתמקדת בנורמה מטריציאלית של השמטות.

בן-ארי (Ben-Ari, 1992) אומרת שתרגום ספרותי הוא פעולה תלויה נורמות וכל טקסט מתורגם יושפע מנורמות התרגום של תרבות היעד ללא תלות במעמד הטקסט המקורי. אדקוויטיות תהיה תמיד משנית לדרישת הקבילות בתרבות היעד, והאילווצים הנורמטיביים של התרגום נמצאים בפער של דור או שניים אחרי נורמות הספרות המקורית באותה תרבות.

נורמות של תרגום ספרות ילדים לעברית

טורי (1977) אומר שכשטקסט נתון נתפס או מוגדר כ"סיפור לילדים" עשויה להיות לכך השלכה על ההכרה לתרגמו בלשון שילדים יכולים להבין או בלשון שתלמד ותחנך את הילדים. וזאת בלי בחינה של הלשון בטקסט המקור ובלוי לבחון את היחסים שבין לשון זו לזהות הטקסט כספרות לילדים. בעקבות מיקומה השולי של ספרות הילדים ברב-מערכת של הספרות שביט (Shavit, 1981) אומרת שלמתרגם של ספרות ילדים יש חופש פעולה רב, ושבאפשרותו לשנות את הטקסט באופנים שונים, כל עוד הוא שומר על שני עקרונות מנחים: התאמת הטקסט כדי להפוך אותו למתאים ולמועיל לילד, בהתאם להגדרת החברה בנוגע למה "טוב לילד"; והתאמת העלילה, המאפיינים והשפה לרמת ההבנה של הילד וליכולת הקריאה שלו. אם הגישה של ספרות ילדים דיסקטית היא המנחה, נראה השפעה של העיקרון הראשון. לטענתה כיום העיקרון השני הוא המנחה מבין השניים.

שביט ממשיכה ומציינת שכמו כל מערכת גם מערכת ספרות הילדים מחולקת למרכז ולשוליים, אולם היא מתנהגת כמו המערכת הספרותית הלא קנונית למבוגרים, ולכן משתמשת בדפוסי התנהגות ומודלים שהיו מרכזיים בספרות הקנונית למבוגרים בשלבים קודמים והפסיקו להיות בשימוש בספרות זו, אך ממשיכה להתקיים בספרות הילדים. שביט מציגה דפוסים המופיעים בספרות הילדים המתורגמת לעברית. בין האילוצים המוצגים ניתן למצוא: שימוש במודלים קיימים בתרבות היעד, ואם המודל של הטקסט המקורי לא קיים בתרבות היעד, הטקסט יעבור שינויים כגון השמטת אלמנטים שלא מתאימים למודל או הוספת אלמנטים כדי להתאימו למודל; רמת מלאות הטקסט מושפעת אף היא מהנורמה; רמת מורכבות הטקסט מושפעת אף היא מנורמות הקובעות שבספרות לילדים יש להשתמש במודלים פשוטים ומפושטים. נורמה זו משפיעה לא רק על נושאי הטקסט, אלא אף על המבנה שלו ומאפייניו, הטקסט הופך לפחות מתוחכם ומשתנים היחסים בין אלמנטים ופונקציות כך שלא אלמנטים יש פונקציות מועטות יותר; נורמה נוספת קשורה בשימוש בספרות כאמצעי דידקטי לחינוך הילד באידיאולוגיה מסוימת, נורמה זו נותנת למתרגם חופש לשינויים מרחיקי לכת בתרגום; ולבסוף, נורמות סגנוניות של משלב גבוה שאף היא נורמה דידקטית שמטרתה להעשיר את שפתו של הילד (Shavit, 1981).

בן-ארי (Ben-Ari, 1992) אומרת שמערכת הספרות המתורגמת נמצאת בשולי הרב-מערכת של הספרות וספרות הילדים המתורגמת נמצאת אף פחות במרכז. כפועל יוצא ממצב זה, מערכת הספרות המתורגמת כפופה באופן נוקשה לנורמות התרגום למבוגרים, שהם מחמירים ואפיגוניים מנורמות כתיבת ספרות מקור. לנורמות אלו יש להוסיף נורמות דידקטיות ופדגוגיות הפועלות על ספרות הילדים באופן כללי ועוד יותר על ספרות הילדים המתורגמת, ונקבל הגברה של נורמות קיימות. מכאן היא מסיקה שתהיה נוקשות רבה יותר ביישום נורמות של תרבות היעד על ספרות הילדים המתורגמת. בהמשך לטורי (1977) מציינת בן-ארי שהנורמות האופרציונליות קובעות את תהליך התרגום וכוללות מניעת כפילויות, נורמות של הוספה והשמטה, נורמות צמצום, פיסוק והמרה. נורמות אלו גורמות לטקסט להתקבל בקלות בתרבות היעד (Ben-Ari, 1992).

די-נור (Du-Nour, 1995) מתייחסת לצורך בתרגום מחודש של ספרות ילדים, וטוענת שבעוד הגישה בתקופה המוקדמת של תרגומים לעברית הייתה אידיאולוגית, היא הפכה בהמשך למסחרית והשינויים המהירים בשפה ובתרבות הפכו את התרגומים שנעשו עשורים ספורים מוקדם יותר למיושנים, למשונים ולקשים לקריאה ולהבנה עבור הקוראים הצעירים. המוציאים לאור רצו לפרסם קלאסיקות מוכרות שלא דרשו תמלוגים, וכן פריטי תרבות כללית להעשרת ידיעותיהם הכלליות של הקוראים הצעירים, ולכן תרגמו ספרים אלו מחדש (עמ' 330-331).

טורי (1977) מגדיר השמטה כחומר לשוני שאפשר היה להציגו בטקסט המתורגם, אך הוא חסר ביחידה שאמורה לשמש כמקבילה ליחידה המופיעה בטקסט המקור (עמ' 84). טורי מצא שככל שהטקסט נחשב שולי יותר ברב-מערכת של ספרות המקור, ועתיד להיות שולי ברב-מערכת של הספרות העברית, נמצאו השמטות רבות יותר. כמו כן הוא מצא שככל שהטקסט נתפס כמשויך לסוג מסוים של טקסטים תגבר הנטייה להשמטות של חומר שלא נחשב כמייצג (טיפוסי או הולם) סוג זה של טקסטים, או כתורם לפונקציה הכללית שלו בטקסט (עמ' 137-138), ולדבריו:

"לא ייפלא אפוא, שהשמטות מסוג זה מצויות הרבה בספרות לילדים" (טורי, 1977, עמ' 138).

טורי מצא נטייה לביטול או לטשטוש של מילים או צירופים סמוכים ללא התייחסות לשאלת הפונקציונליות של החזרות, באמצעות השמטה או שימוש במילים סינונימיות (עמ' 171). כמו כן נמצא שהנטייה לטשטוש התייחסות לדת הנוצרית נעלמה, ואין המרה של אלמנטים נוצרים ביהודיים, אך נושא טאבו מסוגים שונים כגון מוות, קללות ונושאים ארוטיים רוככו באמצעות יופמיזמים או הושמטו בעיקר בתרגומי ילדים (עמ' 184-185).

חוקרים שונים מציינים מקרים שבהם השמטה אפשרית: מה שאינו ניתן לתרגום מבחינה לשונית ותרבותית, ושהסבר יוצר אפקט שונה, ולכן עדיף להשמיט. מבחינה לשונית ניתן לכלול למשל התייחסות מטא-לשונית, כשהמקור כולל אלוזיות למאפייני השפה שבו הוא נכתב כגון בדיחות, משחקי מילים וכדו'. ולמרות שניתן להסביר בתרגום, המחיר (מבחינת המאמץ של המתרגם ו/או של קהל היעד) יהיה יקר כך שהשמטה היא אלטרנטיבה טובה. ומבחינה תרבותית אלוזיות אינטר-טקסטואליות שתלויות בזיהוי ובהבנה של קהל שחולק ידע קודם, ובמקרה כזה בתרגום לא בהכרח יזהו את הציטוט המקורי (Davies, 2004, Dimitriu, 2007, דגוט, תשל"ו).

השמטה של חומרים בטקסט המקור שאינם קבילים או פוגעניים בתרבות היעד אפשרית בעיקר אם הצלחת התרגום תלויה באופן התקבלותו אצל קוראי היעד. ההחלטה מה יושמט בשיטה זו היא תלויה הקשר – לתרבות יעד מסוימת בתקופה היסטורית מסוימת תהיה התאמה לציפיות ולרמת הסיבולת של קוראי טקסט היעד. בתקופות מסוימות הושמטו חלקים מרכזיים של טקסט המקור כאשר המתרגמים היו משוכנעים שהגרסה המקוצרת מתאימה יותר לקוראי טקסט היעד. צנזורה מסוג זה נפוצה בטקסטים המיועדים לילדים, למשל, השמטה של קללות, עלבונות ועוד. הנורמות של נושאים שילדים צריכים או לא צריכים להיחשף אליהם משתנות מתרבות לתרבות (Davies, 2007). דימיטריו (Dimitriu, 2004) מתייחס לסוג זה כמספר סוגים: הימנעות מטאבו תרבותי, תרגום לקהל יעד ספציפי או לקבוצה חברתית מסוימת כאשר כאן ניתן גם להוסיף נורמות עריכה שמגבילות את אורך הטקסט הספרותי, לעתים כדי לא לשעמם

את הקוראים. במקרה זה המתרגם דואג לצרכים ולתחומי העניין של קהל היעד, ולכן מתרגמים עשויים להתאים את הטקסט לקבוצות גיל מסוימות, או לקבוצות חברתיות מסוימות ולהשמיט מסיבות אלו. לפי דייויס (Davies, 2007) השמטה של חומר לשוני שאין לו מקבילה צריכה להישקל. הכוונה לחומר לשוני שמופיע במקור כי כך נהוג, כגון מבנה קבוע לפתיחה או לסיום מכתב, מאכלים שנחשבים רגילים בתרבות המקור וכדו'. חומר לשוני זה עשוי להיות יוצא דופן ולמשוך תשומת לב בתרגום ולכן ההשפעה תהיה הפוכה מהשפעתו במקור, ולכן ניתן לשקול להשמיטו (Davies, 2007).

ניתן להשמיט אף את מה שאינו הכרחי, פריטים שנראים מיותרים בטקסט היעד. החלטה להשמיט מידע זה היא תלויה נורמות תרבותיות. למשל השמטת מידע שאינו מוכר לקוראי טקסט המקור ולכן מוסבר במקור, אך מוכר היטב לקוראי הטקסט המתורגם ולכן ההסבר מיותר בתרגום. השמטת חזרות בתרבות שלא נהוגות בה חזרות. דייויס מציינת שאם החזרה במקור נועדה להדגשה או כאמצעי פואטי יש להשאירה (Davies, 2007 וכן Dimitriu, 2004).

דימיטריו (Dimitriu, 2004) מוסיף שלעתים משמיטים כדי להציג את המידע באופן מסודר יותר, או כשרוצים להציג רק מידע הכרחי, ואז יושמט מידע שנחשב משני ויישמר המידע העיקרי. סיבות נוספות להשמטה יכולות להיות התאמה לנורמות של סוגי טקסט וז'אנרים כגון נורמות של שירה, של דפי אינטרנט וכדו' וכן צנזורה פוליטית.

מבחינת הנורמות המקובלות בתרגום הספרותי לעברית, לפי שביט (Shavit, 1981), כיום מקובלת נורמת מלאות הטקסט במערכת התרגומים למבוגרים, ואם יש השמטות, הן מקריות. אולם במאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20 מתרגמים יכלו לבצע השמטות, ואף בתקופת כתיבת המאמר המערכת הלא קנונית למבוגרים כללה השמטות רבות, וזהו גם המצב במערכת הספרות המתורגמת לילדים. כשהטקסט אינו תואם את מה שמוגדר כמותר לילדים, כשיש חשש שהטקסט לא יובן לילדים וכדו' הטקסט יעבור שינויים והשמטות. למשל, אירוניה תושמט משתי הסיבות – מחשש שהילד הקורא לא יבין את האירוניה, ומכיוון שגישה אירונית של ילדים כלפי החיים והמבוגרים לא תואמת את הערכים שעל הילד לרכוש.

לפי בן-ארי (Ben-Ari, 1992) בספרות מתורגמת לילדים נמצא מקרים רבים של השמטות ממגוון סיבות. נטייה מוגברת למניעת כפילויות בגלל מטרה אידיאולוגית של הרחבת אוצר המילים של הקורא הצעיר. השמטות בסדרי גודל גדולים נפוצות פחות בתרגומים מודרניים אך אופייניות בתרגומים לילדים. ניתן להשמיט פסקאות שלמות לצורך התאמה למודל טקסט היעד, בכדי להתאים לדת ולתרבות של תרבות היעד, וכן יושמט מידע שכולל רקע היסטורי או גיאוגרפי ומידע שעשוי להשהות את העלילה. השמטות בסדרי גודל קטנים יותר יכללו למשל, מידע שמוגדר כלא חינוכי עבור הילד.

אבן-זהר (Even-Zohar, 1992) מציינת מאפיין נוסף שהושמט בתרגומים לעברית והוא קשרים פרגמטיים ריקים: קולות, מילים וביטויים שמטרתם לייצג מצב רוח, גישה, שנועדו להרוויח זמן. היא מציינת שבתרגומים ישנים, עד לשנות השבעים של המאה הקודמת נהגו להשמיט קשרים אלו לגמרי, ובשנות השמונים בחלק מהמקרים השתמשו בקשרים שהחלו להפוך למקובלים בעברית, ובמקרים אחרים, השמיטו את הקשרים.

די-נור (Du-Nour, 1995) היא מציינת שהנורמה המקובלת להשמטות רבות המשיכה בתרגומים לילדים עד לשנות ה-80 של המאה העשרים, ורק אז הפכה הנורמה למלאות הטקסט ולאדקוויטיות הטקסט למשמעותית. מצד שני היא מציינת שאדפטציות והשמטות עדיין התקיימו, אך הסיבות היו שונות, ובהתאם לבן-ארי ולשביט (Ben-Ari, 1992, Shavit, 1981) מציינת שהסיבה העיקרית התייחסה ליכולת הקריאה של הקוראים הצעירים. היא מוסיפה שהנורמה של התאמה לתרבות היעד הלכה ונעלמה, והשמטה התקיימה רק במקרים קיצוניים (עמ' 228-337).

ניתוח

בניתוח זה אתמקד בפרק הראשון של הספר *Anne of Green Gables*, וכן בשלוש דוגמאות ממוקדות מתוך הפרקים השני והשלישי בספר, ואבדוק מקרים של השמטות בשני התרגומים של הספר – התרגום המוקדם משנת תשי"ט, והמאוחר משנת 2011. בכל דוגמה אציג את המקור באנגלית, לאחריו את התרגום המוקדם ולבסוף את התרגום המאוחר, פרט למקרים שבהם לא נמצאה השמטה באחד התרגומים באותו מקטע. במקרה כזה אציג את המקור ולאחריו את התרגום שבו כן נמצאה השמטה. לאחר הצגת הטקסט אנתח את ההשמטות שהתגלו בו.

תחילה אציג את הדוגמאות שנמצאו בפרק הראשון שנבדק במלואו, ואחלק אותן לשני סוגים מרכזיים – השמטות מסדרי גודל קטנים והשמטות מסדרי גודל גדולים. בהשמטות מסדרי גודל קטנים הכוונה היא להשמטות של מילה, מספר מילים או משפט מתוך יחידה שלמה. בשני התרגומים נמצאו דוגמאות רבות להשמטות מסוג זה, ובחרתי להציג מספר מוגבל מהן ולא את כולן. השמטות מסדרי גודל גדולים כוללות השמטה של מספר משפטים ואף פסקאות שלמות מתוך הטקסט. לעתים באותה יחידת יש השמטה של משפטים מרובים ואף פסקאות שלמות, אך גם של מילים בודדות מתוך הטקסט שכן מוצג. בחרתי שלא לפצל דוגמאות אלו למקרים שונים ודנתי בהם ביחידה הגדולה. אציין, שמכיוון שלא נמצאו השמטות מסדרי גודל גדולים בתרגום המאוחר, הצגתי רק את התרגום המוקדם עבור דוגמאות אלו,

למרות שלעתים נמצאו השמטות מסדרי גודל קטנים בתרגום המאוחר בקטעים אלו. לאחר הדיון בפרק הראשון, אציג שלושה מקרי השמטות מעניינים מתוך שני הפרקים הבאים בספר. בדוגמאות המוצגות בפרק זה, אם בטקסט המקור המצוטט מילה או מילים מופיעות באות נטויה, כך במקור. הדגשה (ב-bold) או סימון בקו תחתון הם תוספות שלי. טקסט מודגש (bold) מציין השמטה בתרגום המוקדם, וטקסט המסומן בקו תחתון מציין השמטה בתרגום המאוחר. בניית הדוגמאות אשתמש בשמות הדמויות כפי שהן מופיעות בתרגום המאוחר (בכדי לשמור על אחידות). אציין כאן את ההבדלים. Mrs. Rachel Lynde נקראת בתרגום המוקדם מרת רחל לינד, ובמאוחר גברת ריצ'ל לינד. שם המשפחה של האחים המאמצים, Cuthbert, מופיע בתרגום המוקדם כגוטברט ובמאוחר קתברט. והאח Matthew Cuthbert נקרא בתרגום המוקדם מתי ובמאוחר מתיו.

השמטות בפרק הראשון

פרק זה עוסק בגברת ריצ'ל לינד. היא מתוארת כפעלתנית, כחטטנית המתעניינת בחיי שכניה לכפר, כרכלנית וכאישה האומרת את אשר על דעתה. בפרק זה היא יושבת ליד חלון מטבחה ורואה את מתיו קתברט יוצא מהכפר בעגלתו. מכיוון שהוא אינו רגיל בנסיעות הדבר מעורר את סקרנותה, והיא יוצאת לחווה הירוקה, מקום מגוריהם של האחים מרילה ומתיו קתברט כדי לברר את סיבת נסיעתו של מתיו. מרילה מצפה לבואה של שכנתה וחברתה ומסבירה לה שהם החליטו לאמץ יתום מבית היתומים כדי שיעזור למתיו בעבודות השדה. ריצ'ל לינד מביעה בפני מרילה את דעתה על כך שאין מדובר ברעיון טוב. הפרק מכיל תיאורי נוף רבים וכן את מחשבותיה של ריצ'ל לינד.

השמטות מסדר גודל קטן

בדוגמאות שאציג כאן, יהיו השמטות של מספר מילים במשפט, או של משפט או שניים. בפרק הראשון של הספר, נמצאו מקרים רבים של השמטות מסוג זה. לעתים נראה שיש השמטות רבות יותר, אולם הסגנון המוגבה של התרגום, ושינוי מבנה המשפט (שאינם נושאי עבודה זו) עשויים לגרום לתחושה שיש מידע נוסף שחסר. ברצוני להוסיף שאפשרות נוספת להשמטה מסדרי גודל קטנים יכולה להיות חוסר תשומת לב של המתרגם, אולם בעבודה זו אנסה למצוא סיבות אחרות להשמטות אלו.

Mrs. Rachel Lynde lived just where the Avonlea main road dipped down into a little hollow, fringed with alders **and ladies' eardrops** and traversed by a brook that had its source away back in the woods of the old Cuthbert place; **it was reputed** to be an intricate, headlong brook **in its earlier course** through those woods, with dark secrets of pool and cascade; but by the time it reached Lynde's Hollow it was a quiet, well conducted little stream, for not even a brook could run past Mrs. Rachel Lynde's door without due regard for decency and decorum; it probably was conscious that Mrs. Rachel was sitting at her window, keeping a sharp eye on everything that passed, from brooks and children up, and that if she noticed anything odd or out of place she would never rest until she had ferreted out **the whys and wherefores thereof**. (p. 1)

התרגום המוקדם:

ביתה של מרת רחל לינד עמד במקום בו נוטה המסילה הראשית של אבונלי לתוך בקעה קטנה מוקפת אלונים. בבקעה זו עובר נחל מים, שמקורו ביערותיה של חות גוטברט העתיקה; נחל זה שוטף דרך היערות הללו פתלתול, פוחז ומלא סודות אפלים של ברכות ומפלי מים. אולם עם הגיעו לבקעת לינד הופך הוא לזרם קטן, שקט ונוח; כי אפילו נחל אינו יכול לעבור על פתחה של מרת רחל לינד ללא התחשב כראוי בהלכות נימוס. ויש לשער, כי נחל זה יודע היה, שמרת רחל יושבת ליד חלונה ועינה החדה צופיה בכל העובר על פניה למן נחלים ועד ילדים. ובראותה דבר מה שלא כשורה לא תנוח ולא תשקוט עד כי תמצא את סיבת התקלה. (עמ' 3)

התרגום המאוחר:

גברת ריצ'ל לינד התגוררה בדיוק במקום שבו פנתה הדרך הראשי של הכפר אבונלי במדרון אל עמק קטן עטור עצי אלמון ושיחי פוקסיה. את העמק חצה פלג מים, שמקורותיו נבעו אי שם ביערות שליד חוות קתברט. בתחילת דרכו באותם יערות היה זה פלג מים פזיז ומתפתל, אפוף סודות אפלים של מקווי מים ומפלים, אבל כשהגיע לעמק של גברת לינד נהפך לנחל שקט ונוח, מפני שאפילו פלג מים לא היה יכול לעבור ליד דלתה של ריצ'ל לינד בלי להקפיד על התנהגות הגונה ומנומסת; הוא ידע כנראה שגברת לינד משקיפה מחלונה ופוקחת עין על כל מה שחולף ליד ביתה, החל מפלגי מים ועד ילדים, וכשהיא מבחינה במשהו מוזר או שלא במקומו, היא לא מניחה לו ולא מוותרת את שהיא מגלה על שום מה ולמה. (עמ' 7)

ניתוח:

בפסקה זו נפתח הפרק הראשון, והספר כולו. בשני התרגומים ניתן למצוא השמטות. בתרגום המוקדם נמצאו שלוש השמטות, ובמאוחר – השמטה אחת. בתרגום המוקדם בהשמטה הראשונה המתרגם לא תרגם את ladies' eardrops שהוא סוג של פרח שאינו מוכר לקוראי שפת היעד (ניתן להוסיף שהעץ שמופיע במקור alders הוחלף בעץ אלון המוכר יותר לקוראי התרגום). בהמשך יש שתי השמטות מתיאור זרימתו של הנחל: העובדה שהדבר היה ידוע (it was reputed) שבה אדון בניתוח התרגום המאוחר והן העובדה שהתיאור כאן הוא בשלבי זרימתו הראשונים של הנחל (ובהמשך, כשהוא עובר ליד ביתה של מרת לינד, הוא נרגע), ולבסוף ביטול של כפילות מסוימת בביטוי whys and wherefores שמתורגם כסיבת התקלה. נראה שהנטייה היא להפוך את הטקסט לפשוט יותר ללא חזרות ותיאורים שעשויים לשעמם את הקורא הצעיר, או לסבך אותו יותר מדי, וכן השמטה של רקע גיאוגרפי.

בשני התרגומים הושמטה העובדה שאופן זרימתו של הנחל הייתה ידועה: it was reputed. ייתכן שהמתרגמים ראו בכך מידע עודף שעשוי להכביד על הקורא, שהרי אם כך מתנהג הנחל, הרי שידוע שכך הוא הדבר ואין צורך לציין זאת. הסגנון לא מוכר לקוראי טקסט היעד, וייתכן שבחרו להשמיט מידע זה כדי להקל על התקבלותו של הטקסט המתורגם בתרבות היעד. בתרגום המאוחר הושמטה גם המילה little המתארת את מצב הנחל ליד ביתה של גברת לינד. יש כאן שינוי משמעות. בעוד הנחל מתואר בתחילה כ-brook שמוגדר כנחל קטן², וכשהוא עובר ליד ביתה של ריצ'ל לינד הוא מוגדר כ-stream שהוא נחל קטן וצר³, והוא מוקטן עוד יותר באמצעות תוספת המילה little, בתרגום לעברית הוא מתואר בתחילה כפג שהוא נחל קטן, אולם ליד ביתה של ריצ'ל לינד הוא מוגדר כנחל. אם כך נראה שבתרגום המשמעות הפוכה, וליד ביתה של ריצ'ל לינד הפג הופך לנחל, וההשמטה של 'קטן' אף מגדילה אותו יותר.

דוגמה 2

מקור:

"She 'ran' the Sewing circle, helped run the Sunday school, and was the strongest prop of the Church Aid Society and Foreign Missions Auxiliary. (p. 1)

² מילון אוקספורד: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/brook_1?q=brook

² מילון אוקספורד:

גישה אחרונה: 1.10.20

³ מילון אוקספורד:

https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/stream_1?q=stream

גישה אחרונה: 1.10.20

התרגום המוקדם:

היא הייתה הרוח החיה ב"חוג התפירה", השתתפה השתתפות פעילה בהנהלת בית הספר של יום ראשון והייתה משענתה האיתנה ביותר של חברת הצדקה. (עמ' 4)

התרגום המאוחר:

היא ניהלה את חוג התפירה, עזרה בניהול בית הספר של יום ראשון והייתה עמוד התווך של אגודות הצדקה באזור. (עמ' 8)

ניתוח:

בדוגמה זו רואים התייחסות לכנסיה ולפעולות צדקה שקיימו נשים כחלק מפעילות התנדבותית בכנסיה, בין אם מדובר בעזרה לכנסיה ולקהילה, ובין אם בתמיכה בפעילות מסיונרית. בשני התרגומים Sunday school לא הושמט ותורגם באופן מילולי כ"בית הספר של יום ראשון" שאינו בהכרח קשור לפעילות דתית כלשהי (אולם בתרגום המאוחר התווספה הערה המבהירה את משמעותו). אולם בשני התרגומים שתי פעולות הצדקה הנוספות המתייחסות באופן ישיר לכנסייה ולפעילות מסיונרית הושמטו, והוחלפו בהגדרה כללית יותר. כפי הנראה השמטה זו נעשתה מסיבות תרבותיות שלפיהן התייחסות לדת הנוצרית (וודאי לפעילות מסיונרית) מטושטשת עד כמה שניתן, אך ייתכן שהסיבה היא שהילדים לא בהכרח יבינו במה מדובר, והמתרגמים רצו לפשט את הטקסט לקהל הצעיר.

דוגמה 3

מקור:

Yet with all this Mrs. Rachel found **abundant** time to sit for hours at her kitchen window, knitting 'cotton warp' quilts—**she had knitted sixteen of them, as Avonlea housekeepers were wont to tell in awed voices**—and keeping a sharp eye on the main road that crossed the hollow and wound up the steep red hill beyond. (p. 1-2)

התרגום המוקדם:

אך עם כל אלה מצאה מרת רחל פנאי לשבת שעות תמימות ליד חלון מטבחה אגב סריגת שמיכות צמר והיא צופה בעין חדה במסילה הראשית העוברת את הבקעה ומתפתלת ונמשכת מעבר לגבעה התלולה והאדומה (עמ' 4)

ניתוח:

בדוגמה זו מתוארת עסקנותה הרבה של ריצ'ל לינד. היא מוצאת זמן לשבת ליד החלון ולהשקיף על הדרך, אך היא לא יושבת בטלה אלא פועלת למען הכלל וסורגת. הזמן מתואר כ-abundant – שפע זמן

לשבת לצפות ולסרוק. אולם השפע מושמט בתרגום, ייתכן כדי הימנע ממצב של קלקול הדור הצעיר. אפשר לשבת ולצפות בדרך, אך מעודדים פעילות ולא בטלה, ולכן הושמט הזמן הרב שהיא ישבה. שמיכת Cotton warp היא כיסוי מיטה הנסרג מחוט כותנה מיוחד, הכיסוי נסרק בעבודת טלאים של צורות שונות שמחוברות יחד לשמיכה. השמיכה הפכה לשמיכת צמר מקומית ופרקטית. אולם המשך התיאור מושמט, העובדה שהיא סרגה שש עשרה שמיכות, כפי שעקרות הבית של אבונלי יספרו. ייתכן שמידע זה הושמט מחשש שישעמם את הקורא. לדעתי יש כאן אירוניה קלה והיא הושמטה בהנחה שלא תובן, או מסיבה חינוכית שאין לזלזל במבוגרים. השפעת ההשמטה במקרה זה היא משמעותית, כי יש כאן שינוי של מאפיין הדמות. המחברת מנסה להציג את ריצ'ל לינד כפעילה מאוד. בתרגום היא מוצגת כפעילה, אולם רמת הפעילות מושמטת, ולכן חלק ממאפייני הדמות. בתרגום המאוחר מתורגם הן ה-cotton warp כשמיכת טלאים, והן המידע על עקרות הבית ומספר השמיכות שסרגה, כך שלא נמצאו השמטות במקרה זה.

דוגמה 4

מקור:

Since Avonlea occupied a little triangular peninsula jutting out into the Gulf of St. Lawrence **with water on two sides of it**, anybody who went out of it or into it had to pass over that hill road and so **run the unseen gauntlet** of Mrs. Rachel's all-seeing eye. (p. 2)

התרגום המוקדם:

והיות ואבונלי תופסת חצי אי קטן בצורת משולש הבולט לתוך מפרץ לורנס הקדוש, הרי כל היוצא ממנה או נכנס לתוכה צריך לעבור את מסילת הגבעה הזאת תחת עינה הבוחנת של מרת רחל (עמ' 4)

התרגום המאוחר:

ומאחר שהכפר אבונלי שכן בחצי-אי קטן שצורתו משולש הבולט לתוך מפרץ סנט לורנס, היה כל היוצא ממנו או הנכנס אליו צריך לעבור באותה דרך ראשית, תחת אינה הפקוחה והרואה-כול של גברת ריצ'ל. (עמ' 8)

ניתוח:

בדוגמה זו מתואר מיקום הכפר אבונלי, ובעיקר מיקום ביתה של ריצ'ל לינד, ומוסבר למה כל הנכנסים לכפר והיוצאים ממנו חייבים לעבור ליד ביתה. בדוגמה זו הושמטו בשני התרגומים שני חלקים של המשפט. החלק האחד הוא תיאור המיקום של אבונלי, ובעיקר העובדה שזהו מפרץ המוקף מים בשני צדיו. ייתכן שהמתרגמים חשבו שאם מדובר בחצי אי בצורת משולש, הקורא יבין שיש מים משני צדדיו,

ולכן החליטו להשמיט מידע עודף. אפשרות אחרת היא שמכיוון שיש כאן תיאור נוף, המתרגמים להשמיטו. בעקבות ההשמטה לא לגמרי ברור למה הנכנסים והיוצאים חייבים לעבור מול ביתה של רחל לינד. החלק השני שמושט הוא הביטוי run the gauntlet שמשמעותו להתמודד עם קשיים, ייתכן שהמתרגמים השמיטו את הביטוי כי הם לא מצאו מקבילה בעברית, וייתכן שהם בחרו להשמיט את הנימה הביקורתית כלפי גברת לינד מסיבה חינוכית.

דוגמה 5

מקור

She was sitting there one afternoon in early June. The sun was coming in at the window warm and bright; the orchard on the slope below the house was in a bridal flush of pinkywhite bloom, **hummed over by a myriad of bees.** (p. 2)

התרגום המוקדם:

באחד הימים הראשונים לחודש יוני אחר חצות היום, ישבה כדרכה ליד חלון מטבחה. השמש שלחה לארץ קרנים חמות ומבהיקות; הגן המשתרע על שיפוע הגבעה פרח פריחה ורודה-לבנה כפני עלמה ביום כלולותיה (עמ' 4-5)

ניתוח:

בדוגמה זו יושבת ריצ'ל לינד ליד החלון בתחילת יוני, ומתואר הנוף הנשקף מחלונה, כאשר התיאור מסתיים בכך שסביב הפריחה יש דבורים מזמזמות. מידע רקע זה מושט, אולי כי אינו מקדם את העלילה, ואולי כי המתרגם הרגיש שהתיאור הקיים מספיק, ושאינן צורך בהמשך שעשוי לשעמם את הקורא הצעיר כי מדובר בתיאור.

דוגמה 6

מקור:

Mrs. Rachel knew that he ought because she had heard him tell Peter Morrison the evening before in William **J. Blair's** store **over at Carmody** that he meant to sow his turnip seed the next afternoon. (p. 2)

התרגום המוקדם:

מרת רחל ידעה זאת, הואיל והיא שמעה אותו בערב הקודם אומר לפטר מוריסון בחנותו של ויליאם, כי הוא מתכוון לזרוע את הלפת שלו למחרת אחר חצות היום. (עמ' 5)

התרגום המאוחר:

גברת ריצ'ל ידעה זאת מפני שערב קודם לכן, בחנותו של ויליאם בלייר שבקרמודי, היא שמעה אותו מספר לפיטר מוריסון שהוא עומד לזרוע את הלפת שלו ביום המחרת בשעות אחר הצהריים. (עמ' 8)

ניתוח:

בדוגמה זו מתוארות המחשבות של ריצ'ל לינד. היא ראתה את מתיו קתברט יוצא מהכפר, אך היא לא מבינה למה שהרי היא שמעה אותו מספר על כוונותיו לזרוע לפת באותו אחר הצהריים. בתרגום המוקדם מושמט מידע שאינו מקדם את העלילה – שהחנות היא של ויליאם גיי בלייר, ושהיא ממוקמת בקרמודי. לדעתי מידע זה נועד לספק מידע נוסף על אופייה של ריצ'ל לינד. היא חטטנית והיא זוכרת את כל הפרטים, גם אם הם לכאורה לא חשובים. השם המלא של בעל החנות, המיקום המדויק שלה. וכל המידע הזה נשמר בזיכרונה לשימוש מאוחר יותר אם היא תזדקק לו. היא לא זוכרת דברים באופן כללי, אלא לפרטי פרטים. נראה כי המתרגם השמיט פריט רקע שאינו מקדם את העלילה, אולם אם נניח שהתיאור נועד להרחיב על אופייה של ריצ'ל לינד, הרי שהקורא לא יודע עד כמה היא זוכרת פרטי פרטים. בתרגום המאוחר מושמטת רק האות המציינת את שמו האמצעי של ויליאם בלייר, ושאר הפרטים נשמרים. ייתכן שההשמטה נובעת מכך שבתרבות היעד לא נהוג להתייחס כך לאנשים, ואילו האות גיי הייתה נשאר, הדבר היה מושך תשומת לב מיותרת לפריט זה. מצד שני, אם נמשיך עם הרעיון שהמטרה היא להראות שגברת ריצ'ל זוכרת פרטים, הרי שהפרט המושמט חשוב שכן הוא מתאר עד כמה היא יורדת לדקויות, ובתרגום אין זה בא לידי ביטוי.

דוגמה 7

מקור:

Now, where was **Matthew** Cuthbert going and why was he going there? (p. 2)

התרגום המוקדם:

אם כן, אפוא, לאן נסע גוטברט זה, ומה גרם לנסיעתו? (עמ' 5)

ניתוח:

בדוגמה זו מתוארות מחשבותיה של ריצ'ל לינד ובהן היא תוהה לאן נוסע מתיו קתברט. התיאור באנגלית מביע סקרנות – לאן הוא נוסע ולמה? בתרגום מושמט שמו הפרטי של מתיו, ומצד שני יש תוספת של המילה זה. האפקט של הטקסט בעברית הוא שילוב של סקרנות "ומה גרם לנסיעתו" אך גם של זלזול "לאן נסע גוטברט זה". איננו יודעים אם הזלזול הוא כלפי הדמות עצמה או כלפי הגוטברטים באופן כללי, אך בעקבות ההשמטה והתוספת מחשבותיה מזלזלות יותר מאשר תוהות.

דוגמה 8

מקור:

Mrs. Rachel was getting fairly dizzy with this unusual mystery about quiet, unmysterious Green Gables (p. 4)

התרגום המוקדם:

ראשה של מרת רחל נסתחרר ממש מתעלומה אי-רגילה זו האופפת את החווה הירוקה והשקטה. (עמ' 8)

התרגום המאוחר:

גברת ריצ'ל לא הצליחה להירגע מהמסתורין הלא צפוי שאפף את החווה הירוקה, השקטה בדרך כלל. (עמ' 11)

ניתוח:

בדוגמה זו רואים את השפעת התעלומה על ריצ'ל לינד. אי הידיעה, השינוי מהאופן שהרגיל שבו הדברים מתנהלים, גורמים לה לסחרחורת, והדבר מדגיש את סערת רוחה, ואת חטטנותה, לא ייתכן שיקרה דבר מה בכפר שהיא לא תדע את פשרו. בתרגום המאוחר הושמטה הסחרחורת שהדבר גרם לה. היא אמנם לא הצליחה להירגע, אך לא הייתה לכך השפעה פיסית ממשית. יש כאן הפחתה ברמת ההשפעה של חוסר הידע עליה, ולכן שינוי של אופייה. בשני התרגומים הושמטה העובדה שהחווה הירוקה איננה מקום שקורים בו דברים מסתוריים, אלא מקום רגיל וצפוי ואופי המקום והדברים בו. סיבה אפשרית להשמטות במקרה זה יכולה להיות השמטת תיאורים שעשויים לשעמם את הקורא, והשמטת מידע שאינו מקדם את העלילה ואינו עוסק בגיבורה. אפשרות נוספת להשמטת ה-unmysterious בשני התרגומים יכולה להיות שהמתרגמים לא רצו למשוך תשומת לב למילה שנראית שולית. התרגום ל"לא מסתוריי" בנוגע למקום עשוי למשוך תשומת לב למילה, ונראה שבמקור מדובר בחלק מתיאור רגיל של מקום.

דוגמה 9

מקור:

Marilla was a tall, thin woman, with angles and without curves; her dark hair showed some gray streaks and was **always** twisted up in a hard little knot behind with two wire hairpins stuck aggressively through it. She looked like a woman of narrow experience and rigid conscience, **which she was; but there was a saving something about her mouth which, if it had been ever so slightly developed**, might have been considered indicative of a sense of humor (p. 5)

התרגום המוקדם:

מרילה היתה אישה גבוהת קומה, רזה ושערותיה השחורות, שהתחילו מכסיפות פה ושם, היו ענובות עניבה הדוקה מאחור ובה תקועות שתי סיכות ברזל כמוכנות להתקפה. פני אדם בעל מצפון חמור היה לה, אם כי לא חסרה היתה חוש בדיחות. (עמ' 8)

התרגום המאוחר:

מרילה הייתה אישה גבוהה וכחושה בעלת תווי פנים חדים; שערות ישרה נשזרו בשערה הכהה, שהיה תמיד אסוף למעלה במין קשר הדוק קטן, ואחוז בחוזקה בשתי סיכות מתכת. ארשת פניה הייתה חמורה ונוקשה, כמו גם אופייה, אבל בזוויות פיה נראה אות קל שבקלים לחוש הומור. (עמ' 11)

ניתוח:

בדוגמה זו מתוארת מרילה קתברט בפעם הראשונה מפיו של המספר. בתיאור יש מספר השמטות בשני התרגומים. תחילה יש תיאור פיזי שלה. היא מתוארת כאישה רזה, אך המספר רוצה לתאר אותה כחדה ולא כרכה, עגולה ואימהית (לפי תפקידה של אישה באותה תקופה), ולכן יש שימוש בתיאור *with angles and without curves*, רזה וללא עיקולים או עגלגלות. הביטוי קשה לתרגום אולם מטרתו להוסיף על המידע היבש המתאר את רזונה, והשמטה זו משנה את מאפייני הדמות. בתרגום המוקדם הושמטה המילה *always* בתיאור שיערה של מרילה שתמיד היה אסוף באופן נוקשה, ומצוין רק שהוא אסוף כך. השיער האסוף באופן זה מציין סדר ונוקשות, ואם היא אוספת אותו כך תמיד, הדבר מעיד על אופי מסוים, ולכן גם כאן יש שינוי בתיאור הדמות. ייתכן שהמתרגמים הרגישו שזוהי חזרה על עובדת היותה גבוהה ורזה.

בהמשך הפסקה היא מתוארת כבעלת מצפון חמור, אך כחסרת ניסיון או ניסיונות (אין הסבר למה הכוונה) והתיאור מסתיים בכך שלא רק שהיא נראתה כך, היא אף הייתה כזו. דהיינו שהחזות תאמה את המראה. בשני התרגומים מתוארים פניה, כפנים בעלי מצפון חמור, אין התייחסות לחוסר הניסיון, ובתרגום המוקדם אין הדגשה שהמראה תואם את אופייה. אם כן, גם בעקבות השמטה זו משתנה תיאור הדמות. נראה כי יש כאן ניסיון של המתרגמים לפשט את התיאור עבור קהל היעד.

ההשמטה בסוף הפסקה מציינת שמסביב לפיה היה רמז למשהו שאם היה מתפתח, ניתן היה לתארו כחוש הומור. היא מתוארת כבעלת אפשרות לחוש הומור, אך חוש הומור שטרם התפתח, או שמסיבה כלשהי נחסמה התפתחותו. בתרגום המוקדם היא מתוארת כאישה שאינה חסרה חוש בדיחות ובתרגום המאוחר נמצאו בזוויות פיה רמזים לחיוך. בעוד יש הבדלים בין התרגומים, בשניהם היא מתוארת כבעלת חוש הומור, ולא כבעלת חוש הומור שלא התפתח, ולכן יש כאן שינוי נוסף של תיאור אופי הדמות. גם כאן נראה שהסיבה היא פישוט הטקסט לקורא הצעיר.

השמטות מסדר גודל גדול

בדוגמאות אלו יכללו השמטות של משפטים ופסקאות או חלקים נרחבים בפסקאות. ברוב הדוגמאות הובא רק התרגום המוקדם, כי לא היו השמטות בסדרי גודל גדולים בתרגום המאוחר.

דוגמה 1

Something that for the lack of any other name might be called friendship existed and always had existed between Marilla Cuthbert and Mrs. Rachel, in spite of – or perhaps because of – their dissimilarity. (p. 5)

התרגום המוקדם: אין.

התרגום המאוחר:

אפשר לומר שמרילה קתברט וגברת ריצ'ל היו ידידות, למרות – ואולי בגלל – שהיו שונות מאוד. (עמ' 11)

ניתוח:

בפסקה זו מתוארת החברות בין גברת ריצ'ל לינד למרילה קתברט, אולם היא לא מתוארת באופן פשוט – הן היו חברות, או אפילו חברות לאורך שנים, אלא באופן שעשוי להיראות משונה. הן חברות כי לא נמצא שם אחר לתיאור הקשר ביניהן, החברות הייתה קיימת תמיד, ושהן שונות. בתרגום המוקדם הפסקה כולה הושמטה. ייתכן שהמתרגם בחר לא לתרגם את הפסקה כי המידע על המבוגרים ברומן חניכה הוא מידע שאינו חשוב כל כך. וייתכן שהוא רצה לפשט את התיאור המורכב והבלתי שגרתי לקוראים הצעירים כפי שנעשה בתרגום המאוחר. ללא משפט זה, הקשר בין מרילה לריצ'ל אינו מתואר כלל בתרגום המוקדם.

דוגמה 2

מקור:

'I'll just step over to Green Gables after tea and find out from Marilla where he's gone and why,' the worthy woman finally concluded. **'He doesn't generally go to town this time of year and he *never* visits; if he'd run out of turnip seed he wouldn't dress up and take the buggy to go for more; he wasn't driving fast enough to be going for a doctor. Yet something must have happened since last night to start him off. I'm clean puzzled, that's what, and I won't know a minute's peace of mind or conscience until I know what has taken Matthew Cuthbert out of Avonlea today.'**

Accordingly after tea Mrs. Rachel set out; she had not far to go; the big, **rambling, orchard-embowered** house where the Cuthberts lived was a scant quarter of a mile **up the road from Lynde's Hollow. To be sure, the long lane made it a good deal further. Matthew Cuthbert's father, as shy and silent as his son after him, had got as far away as he possibly could from his fellow men without actually retreating into the woods when he founded his homestead. Green Gables was built at the furthest edge of his cleared land and there it was to this day, barely visible from the main road along which all the other Avonlea houses were so sociably situated.** Mrs. Rachel Lynde did not call living in such a place *living* at all.

'It's just *staying*, that's what,' she said as she stepped along the deep-rutted, grassy lane bordered with wild rose bushes. 'It's no wonder Matthew and Marilla are both a little odd, living **away back here** by themselves. Trees aren't much company, **though dear knows if they were there'd be enough of them. I'd ruther look at people. To be sure, they seem contented enough; but then, I suppose, they're used to it. A body can get used to anything, even to being hanged, as the Irishman said.**'

With this Mrs. Rachel stepped out of the lane into the **backyard** of Green Gables. Very green and neat and precise was that yard, set about on one side with great patriarchal willows and the other with prim Lombardies. Not a stray stick nor stone was to be seen, for Mrs. Rachel would have seen it if there had been. **Privately she was of the opinion that Marilla Cuthbert swept that yard over as often as she swept her house. One could have eaten a meal off the ground without overbrimming the proverbial peck of dirt.**

Mrs. Rachel rapped smartly at the kitchen door and stepped in when bidden to do so. The kitchen at Green Gables was **a cheerful apartment—or would have been cheerful if it had not been so** painfully clean as to give it something of the appearance of an unused parlor. Its windows looked east and west; through the west one, looking out on the back yard, came a flood of mellow June sunlight; but the east one, whence you got a glimpse of the bloom white cherry-trees **in the left orchard and nodding, slender birches down in the hollow by the brook**, was greened over by a tangle of vines. Here sat Marilla Cuthbert, **when she sat at all, always slightly distrustful of sunshine, which seemed to her too dancing and**

irresponsible a thing for a world which was meant to be taken seriously; and here she sat now, knitting, and the table behind her was laid for supper. (p. 3-4)

התרגום המוקדם:

"לאחר שתית התה אסור אל החוה הירוקה ואציל מפיה של מרילה את סיבת נסיעתו של מתי", החליטה האשה החשובה בליבה. ואמנם מיד לאחר שתית התה יצאה רחל מהבית; לא היה עליה להרחיק לכת; הבית הגדול, בו גרו הגוטברטים נמצא כמעט כרבע פרסה מבקעת לינד. "אין החיים במקום זה קרויים חיים כלל", אמרה רחל לנפשה, בצעדה בשביל הדשוא עמוק החריצים ועטור שיחי שושנים פראיים. "אין כל פלא, איפוא, שמתי ומרילה מוזרים במקצת שניהם בחיותם לבדם. עצים אינם יכולים לשמש ידידים". בדברים אלה נטתה רחל מהשביל ונכנסה אל החוה הירוקה. חצר זו היתה ירוקה מאוד, נקיה ומסודרת בדיקנות. בצידה האחד התנשאו ערבים עתיקי ימים ובצידה השני בנינים קצובים מחודדי גגות. בכל החצר כולה לא היה סימן של אבן או קיסם, משום שעיינה החדה של רחל היתה מרגישה בכך מיד.

מרת רחל הקישה בפזיזות על גבי דלת המטבח ונכנסה אחרי שנתבקשה לכך. המטבח בחוה הירוקה היה נקי ומצוחצח כל כך שהיה דומה יותר לטרקלין לא משומש. חלונותיו פנו מזרחה ומערבה; בעד החלונות המערביים שנשקפו על פני החצר האחורית, זרם אור שמש יוני רך ונעים. אולם החלונות המזרחיים, שדרכם אפשר היה להציץ על לובן ניצני הדובדבניות, היו נסוכים אור ירוק נאצל מהגפנים הסבוכות. כאן ישבה מרילה כשהיא סורגת והשולחן מאחוריה ערוך לארוחת הערב. (עמ' 6-7)

ניתוח:

בפסקה זו מתוארות מחשבותיה של ריצ'ל לינד כשהחליטה לגשת לביתם של מתיו ומרילה קתברט, וכן תיאורי הדרך, ומחשבותיה בדרך. לדעתי ההשמטות הן של רקע היסטורי (על המשפחה של מתיו ומרילה), וכן רקע תיאורי נוף ותיאור הבית של הקתברטים. מתיו ומרילה קתברט מתוארים במקור כאנשים עצובים, ולא בהכרח כקשוחים או כרעים. ייתכן שהמידע הושמט כי הוא נועד להשהות את העלילה, ומכיוון שהוא כולל תיאורים רבים ומידע רקע שעשויים כולם לשעמם את הקורא. סיבה נוספת יכולה להיות שמדובר ברומן חניכה ולכן המחשבות של דמויות שאינן הגיבורה, ותיאורי רקע שאינם קשורים ישירות לעלילה הושמטו. סיבה נוספת יכולה להיות שמדובר ברומן התבגרות של יתומה, ולעתים, כפי שמציינת בן-ארי (Ben-Ari, 1992, עמ' 226) המטרה היא להעצים את מצבה העגום של היתומה בעולם האכזר, והצגת מתיו ומרילה, ובעיקר מרילה שהיא הדמות המחנכת בספר, כאדם בעל צדדים חיוביים, או לפחות כמעוררי אהדה, עשויים לפגוע בהעצמת מצבה של הגיבורה כיתומה מסכנה.

בשני התרגומים (התרגום המאוחר לא מובא כאן מפאת אורכו) הושמטו שני ביטויים. בתרגום המוקדם, ההשמטה היא חלק מההשמטה הכללית של הפסקה. בתרגום המאוחר הם הושמטו כפי הנראה כי הם לא ניתנים לתרגום מבחינה לשונית או תרבותית. האחד: "you can get used to anything, even to being hanged, as the Irishman said" – כי לא ניתן להתרגל להוצאה להורג בתלייה. ביטויים מסוג זה נקראים wellerism על שם Sam Weller שהוא דמות מספרו של צ'ארלס דיקנס, *רשומות מועדון הפיקוויקים* (*The Pickwick Papers*) ומשמעותם ביטוי המורכב מציטוט ידוע ומתווסף לו מידע המנסה לשעשע או להראות שהביטוי שגוי במקרים מסוימים⁴. הביטוי השני "without overbrimming the proverbial peck of dirt" מתייחס לביטוי שאומר שכל אחד צריך לאכול קצת עפר לפני שימות, ומשמעותו שכל אחד עובר סבל במהלך חייו. בשני הביטויים המובאים כאן יש התייחסות הומוריסטית, אך הושמטו כנראה מכיוון שהביטויים לא מוכרים לקורא העברי.

דוגמה 3

מקור:

'What on earth put such a notion into your head?' she demanded disapprovingly. **This had been done without her advice being asked, and must perforce be disapproved.** 'Well, we've been thinking about it for some time—all winter in fact,' returned Marilla. 'Mrs. Alexander Spencer was up here one day before Christmas and she said she was going to get a little girl from the asylum over in Hopeton in the spring. Her cousin lives there and Mrs. Spencer has visited here and knows all about it. So Matthew and I have talked it over off and on ever since. We thought we'd get a boy. Matthew is getting up in years, you know—he's sixty—and he isn't so spry as he once was. His heart troubles him a good deal. And you know how desperate hard it's got to be to get hired help. There's never anybody to be had but those stupid, half-grown little French boys; and as soon as you do get one broke into your ways and taught something he's up and off to the lobster canneries or the States. At first Matthew suggested getting a Barnado boy. But I

⁴ מילון Miriam Webster

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/Wellerism#:~:text=%3A%20an%20expression%20of%20comparison%20comprising,as%20she%20kissed%20the%20cow%22>

כניסה אחרונה 8.10.2020

said ‘no’ flat to that. ‘They may be all right—I’m not saying they’re not— but no London street Arabs for me,’ I said. ‘Give me a native born at least. There’ll be a risk, no matter who we get. But I’ll feel easier in my mind and sleep sounder at nights if we get a born Canadian.’ So in the end we decided to ask Mrs. Spencer to pick us out one when she went over to get her little girl. We heard last week she was going, so we sent her word by Richard Spencer’s folks at Carmody to bring us a smart, likely boy of about ten or eleven. We decided that would be the best age—old enough to be of some use in doing chores right off and young enough to be trained up proper. We mean to give him a good home and schooling. We had a telegram from Mrs. Alexander Spencer today—the mail man brought it from the station— saying they were coming on the five-thirty train tonight. So Matthew went to Bright River to meet him. Mrs. Spencer will drop him off there. Of course she goes on to White Sands station herself.’

Mrs. Rachel prided herself on always speaking her mind; she proceeded to speak it now, having adjusted her mental attitude to this amazing piece of news.

‘Well, Marilla, I’ll just tell you plain that I think you’re doing a mighty foolish thing—a risky thing, that’s what. You don’t know what you’re getting. You’re bringing a strange child into your house and home and you don’t know a single thing about him nor what his disposition is like nor what sort of parents he had nor how he’s likely to turn out. Why, it was only last week I read in the paper how a man and his wife up west of the Island took a boy out of an orphan asylum and he set fire to the house at night—set it *on purpose*, Marilla—and nearly burnt them to a crisp in their beds. And I know another case where an adopted boy used to suck the eggs—they couldn’t break him of it. If you had asked my advice in the matter—which you didn’t do, Marilla—I’d have said for mercy’s sake not to think of such a thing, that’s what.’

This Job’s comforting seemed neither to offend nor to alarm Marilla. She knitted steadily on.

‘I don’t deny there’s something in what you say, Rachel. I’ve had some qualms myself. But Matthew was terrible set on it. I could see that, so I gave in. It’s so seldom Matthew sets his mind on anything that when he does I always feel it’s my duty to give in. And as

for the risk, there's risks in pretty near everything a body does in this world. There's risks in people's having children of their own if it comes to that—they don't always turn out well. And then Nova Scotia is right close to the Island. It isn't as if we were getting him from England or the States. He can't be much different from ourselves.'

'Well, I hope it will turn out all right,' said Mrs. Rachel in a tone that plainly indicated her painful doubts. 'Only don't say I didn't warn you if he burns Green Gables down or puts strychnine in the well—I heard of a case over in New Brunswick where an orphan asylum child did that and the whole family died in fearful agonies. Only, it was a girl in that instance.'

'Well, we're not getting a girl,' said Marilla, as if poisoning wells were a purely feminine accomplishment and not to be dreaded in the case of a boy. 'I'd never dream of taking a girl to bring up. I wonder at Mrs. Alexander Spencer for doing it. But there, *she* wouldn't shrink from adopting a whole orphan asylum if she took it into her head.'

Mrs. Rachel would have liked to stay until Matthew came home with his **imported** orphan. But reflecting that it would be a good two hours at least before his arrival she concluded to go up the road to Robert Bell's and tell the news. It would certainly make a sensation second to none, and Mrs. Rachel dearly loved to make a sensation. So she took herself away, somewhat to Marilla's relief, for the latter felt her doubts and fears reviving under the influence of Mrs. Rachel's pessimism.

'Well, **of all things that ever were or will be!**' ejaculated Mrs. Rachel when she was safely out in the lane. 'It does really seem as if I must be dreaming. Well, I'm sorry for that poor young one and no mistake. Matthew and Marilla don't know anything about children **and they'll expect him to be wiser and steadier than his own grandfather, if so be's he ever had a grandfather, which is doubtful**. It seems uncanny to think of a child at Green Gables somehow; **there's never been one there, for Matthew and Marilla were grown up when the new house was built—if they ever *were* children, which is hard to believe when one looks at them**. I wouldn't be in that orphan's shoes for anything. My, but I pity him, that's what.'

So said Mrs. Rachel to the wild rose bushes out **of the fulness of her heart**; but if she could have seen the child who was waiting patiently at the Bright River station at that very moment her pity would have been still deeper and more profound. (p. 6-8)

התרגום המוקדם:

"כיצד זה עלה על לבכם רעיון משונה כזה?" שאלה בקול של אי הסכמה.
"חשבנו על כך זמן-מה – למעשה כל החורף", השיבה מרילה. "ביקשנו את מרת ספנסר שנסעה לבקר קרובה בסקוטיה החדשה להביא בשבילנו נער מבית היתומים".
רוצה היתה מרת רחל להישאר עד שובו של מתי עם היתום האמור; אך בחושבה כי לשם כך תצטרך לחכות, לכל הפחות שתי שעות תמימות, החליטה לעלות אל משפחת רוברט בל ולספר להם את החדשה המופלאה הזאת.
דבר זה בודאי יעורר הפתעה שאין דוגמתה; ומרת רחל היתה להוטה אחר הפתעות. היא קמה, איפוא, להיפרד לשביעות רצונה של מרילה. בזו האחרונה נתעוררו חששות וספקות בהשפעתה הקודרת של רחל. "כן", קראה רחל, בהתיצבה שוב על השביל מחוץ לחצר, "באמת כל הענין נראה לי כחלום. מצטערת אני מאוד על הילד היתום, אשר יובא לכאן. מתי ומרילה אינם יודעים ולא כלום בחינוך ילדים. ילד בחוה הירוקה זהו דבר מתמיה ביותר בכל אופן לא הייתי רוצה להיות במקומו של יתום קטן זה. מאוד מאוד יהמה לו ליבי!" כאלה וכאלה דיברה רחל בהמון ליבה אל שושני הפרא שמסביבתה; אך אלמלי ניתן לה לראות אותה שעה את הילד יושב ומחכה בסבלנות בתחנת "הנהר הבהיר", היו רחמים נכמרים עליו במידה גדולה יותר. (עמ' 9-10)

ניתוח:

בדוגמה זו מתואר סיפור הרקע לבחירת היתום, מה היו השיקולים לבחירת נער מקומי ולא נער צרפתי או Barnado boy, איך ביקשו מגב' ספנסר להביא נער, הסיבות לנער בגיל זה. אנו מגלים שריציל לינד מתנגדת לרעיון האימוץ ומציגה מעשים קשים שביצעו יתומים במשפחות המאמצות שלהם. הרקע להחלטה לאמץ יתום הושמט בתרגום. הושמטו הבעיות של המבוגרים – בעיות לב, זקנה וכדו', הושמטו הצרות שעשו יתומים שאומצו למשפחות המאמצות, הושמט אופן הבחירה, ההתלבטויות, ורקע היסטורי מקומי: Barnado boys – ילדים עניים שהובאו מאנגליה לקנדה כדי לעבוד שם. נקראו גם home children. הם הפכו למשרתים בחוות, וחלקים עברו התעללות קשה⁵. השמיטו את פירוט העמדה של ריציל לינד. הסיבות להשמטה יכולות להיות רבות. השמטת רקע שעלול לשעמם את הקורא, השמטת מידע

⁵ Winnipeg Free Press

<https://www.winnipegfreepress.com/special/ourcityourworld/uk/the-barnardo-boys-149343895.html>

גישה אחרונה: 4.10.2020

היסטורי שלא מוכר לקורא המקומי, מידע שלא מקדם את העלילה, ואינו עוסק בדמות הראשית ברומן חניכה. השמטת מידע שאינו חינוכי – דוגמאות של יתומים שאומצו ופגעו במשפחות המאמצות, ומידע זה ייתכן שהושמט כדי לא לתת לילדים רעיונות לפגוע במבוגרים. מחשבותיה של ריצ'ל לינד המתייחסות לרחמיה על היתום הושארו בתרגום, כנראה שהיה חשוב לתת תשומת לב למסכנותו של היתום, בהתאם להתאמה למודל הסיפור של היתום. ניתן להוסיף שבדוגמה זו נמצאה השמטה מסדר גודל גדול יחסית, גם בתרגום המאוחר. המידע על בחירת היתום מקנדה ולא Barnado boy או ילד מארצות הברית, הושמט. נראה שיש כאן השמטה של רקע היסטורי שלא מוכר לקוראים המקומיים.

בקטעים שהושמטו יש מידע רב מתיו ומרילה קתברט. מתברר שלמתיו יש בעיות לב, שהוא מציע דברים, אך בסופו של דבר מרילה היא זו שמחליטה – היא הדומיננטית, והוא נכנע לה. מרילה מציינת את אופיו – שהוא כמעט אף פעם לא מביע עמדה נחרצת לגבי דברים ועוד. מידע רקע זה על חייהם ואופיים של הדמויות שיגדלו את אן הוא מידע חשוב, אך מושמט כולו בתרגום זה, ייתכן שבהתאם למודל היתום המסכן לא רוצים לעורר אמפתיה אצל הקורא למבוגרים המאמצים.

מקרים מיוחדים מפרקים 2 ו-3

בפרק השני בספר מתיו קתברט מגיע לתחנת הרכבת כדי לאסוף את היתום, ומגלה שלא מחכה לו יתום, אלא יתומה – אן שרלי. מכיוון שהוא ביישן ואינו אוהב עימותים, הוא מחליט להביאה לחווה הירוקה ולתת למרילה להתמודד עם הטעות. בנסיעה הביתה הם משוחחים ואן מתגלה כילדה נעימה, פטפטנית ובעלת דמיון פורה. בפרק השלישי אן ומתיו מגיעים לחווה הירוקה, והטעות מתגלה למרילה. היא מנסה לברר מאן את סיבת הטעות, ולאחר ארוחת ערב שולחת אותה לישון. הפרק מסתיים בשיחה של מרילה עם מתיו. מרילה טוענת שיש להחזיר את אן לבית היתומים, ומתיו, שמחבב את אן לאחר נסיעתם הביתה מנסה להביע דעה שתומכת בהישארותה בחווה הירוקה

דוגמה 1

מקור:

The air was sweet with the breath of many apple orchards and the meadows sloped away in the distance to horizon mists of pearl and purple; **while**

'The little birds sang as if it were

The one day of summer in all the year.' (p. 9)

התרגום המוקדם:

האויר היה רווי ריחות עדנים של גני תפוחים מרובים וכרי מרעה שהשתפעו במרחק עד ערפילי הארגמן של האופק. (עמ' 12)

התרגום המאוחר:

האויר היה מתוק וניחוח של מטעי תפוחים עמד בו. השדות שהשתרעו במרחק נשקו לערפילים באופק שבצעם לבנבן-סגלגל. הציפורים הקטנות צייצו וזימרו כאילו היה זה יום הקיץ האחד והיחיד בכל ימות השנה. (עמ' 15)

ניתוח:

דוגמה זו לקוחה מתוך תחילת הפרק השני ומתוארת נסיעתו של מתיו קתברט לתחנת הרכבת, והנופים שהוא רואה בדרך. כחלק מהתיאור יש ציטוט מתוך השיר The Vision of Sir Launfal של Sir James Russel Lowell⁶. השיר עוסק באביר שמחליט שלא לחפש אחר הגביע הקדוש לאחר שהוא מגלה שהכוונה לצדקה⁷. הציטוט לא תורגם כלל בתרגום המוקדם. זהו מקרה של אינטר-טקסטואליות של מקור שלא יוכר לקורא התרגום בעברית, וייתכן שאף אין לו תרגום מקובל בעברית, ולכן המתרגם בחר כנראה להשמיטו. בתרגום המאוחר בחרה המתרגמת לתרגם את הציטוט כחלק מהמשך תיאור הנוף בפסקה. הציטוט מוצג בנפרד מהתיאור ואינו מוצג כציטוט כלל כפי שהוא מופיע במקור כך שהמסר הועבר אך לא האינטר-טקסטואליות.

דוגמה 2

מקור:

'Oh, I'm not ashamed of it,' explained Anne, 'only I like Cordelia better. I've always imagined that my name was Cordelia—at least, I always have of late years. **When I was young I used to imagine it was Geraldine, but I like Cordelia better now. But if you call me Anne please call me Anne spelled with an E.**'

'What difference does it make how it's spelled?' asked Marilla with another rusty smile as she picked up the teapot.

⁶ <https://www.bartleby.com/360/4/107.html>

<https://www.britannica.com/topic/The-Vision-of-Sir-Launfal>

גישה אחרונה 30.9.2020
⁷ מתוך אינציקלופדיה בריטניקה

גישה אחרונה 30.9.2020

‘Oh, it makes SUCH a difference. It LOOKS so much nicer. When you hear a name pronounced can’t you always see it in your mind, just as if it was printed out? I can; and A-n-n looks dreadful, but A-n-n-e looks so much more distinguished. If you’ll only call me Anne spelled with an E I shall try to reconcile myself to not being called Cordelia.’

‘Very well, then, Anne spelled with an e, can you tell us how this mistake came to be made? We sent word to Mrs. Spencer to bring us a boy. Were there no boys at the asylum?’

(p. 25)

התרגום המוקדם:

”איני מתבישת בו”, הסבירה אן, ”אולם מחבבת אני יותר את קורדליה. תמיד דימיתני, כי שמי קורדליה – לפחות חשבתי כך בשנים האחרונות.”

”יהיה שמך אשר יהיה”, אמרה מרילה בקוצר-רוח, אך אולי תוכלי להסביר לנו כיצד נפלה טעות זו. הן ביקשנו את מרת ספנסר להביא לנו נער. האין נערים בבית היתומים?” (עמ’ 34-35)

התרגום המאוחר:

”לא, אני לא מתביישת בו”, הסבירה אן. ”אבל אני אוהבת יותר את השם קורדיליה. תמיד דמיינתי לעצמי שקוראים לי קורדיליה – לפחות בשנים האחרונות. כשהייתי צעירה דמיינתי לעצמי שקוראים לי גירלדין, אבל עכשיו אני אוהבת יותר את השם קורדיליה. אם בכל זאת תקראו לי בשם האמיתי שלי, אז בבקשה תקראו לי אן בפתח, ולא אן בקמץ.”

”מה זה משנה איך השם מנוקד?” שאלה מרילה בחיוך מאולץ ולקחה את הקומקום.

”אוהו, זה משנה ועוד איך. זה נראה הרבה יותר יפה. כשאת שומעת שם כלשהו, את לא רואה אותו בעיני רוחך כאילו היה כתוב? אני כן; אן נראה נורא. אן הרבה יותר מכובד. אם תקראו לי אן בפתח, יהיה לי קל יותר להשלים עם העובדה שלא קוראים לי קורדיליה.”

”בסדר גמור, אן בפתח, ואולי תוכלי לומר לנו איך קרתה הטעות הזאת? שלחנו הודעה לגברת ספנסר להביא לנו ילד. לא היו ילדים בבית היתומים?” (עמ’ 33)

ניתוח

בדוגמה זו מפרק שלוש מתנהלת שיחה בין מרילה לאן, כשמרילה מנסה לברר את שמה של אן, ואן מבקשת לקרוא לה קורדליה, אולם מתברר שזה אינו שמה האמיתי. כשמרילה מתעקשת לגלות את שמה האמיתי, אן מבקשת לקרוא לה Anne with an e. יש כאן בעיה לשונית, מאפיין של שפת המקור שלא ניתן לתרגום ישיר בשפת היעד. בתרגום המוקדם הדין כולו מושמט כנראה כי המתרגם ראה בבעיה מה

שאינו ניתן לתרגום מבחינה לשונית. בתרגום המאוחר נבחר פתרון מקומי, שונה מעט: אן בפתח ולא בקמץ, והשיחה בין מרילה לאן מופיעה בשלמותה. במקור, אן מוצגת בעלת עקרונות מסוימים. חשוב לה האופן שבו שמה מאוית. בתרגום המוקדם מאפיין זה מושמט, ומשתנה אופי הדמות. בנוסף, בתרגום המוקדם גם אופייה של מרילה משתנה בעקבות ההשמטה. היא מוצגת הרבה יותר קשוחה מכפי שהיא מוצגת במקור שבו היא מעלה חיוך כבר בפעם השנייה – another rusty smile, אולם מכיוון שהדיון כולו מושמט, החיוך לא מופיע בתרגום. וכן התגובה האירונית שלה, very well then, Anne spelled with an e מושמטת, כך שהיא מוצגת כדמות שטוחה יותר מכפי שהיא במקור. מאפיינים אלו מושמטים בתרגום המוקדם כחלק מההשמטה של הדיון כולו. ניתן להוסיף, שלא כחלק מהדיון בהשמטות, שבתרגום המאוחר החיוך של מרילה מאולץ, ולא חלוד, כזה שלא היה בשימוש זמן רב. חיוך מאולץ אינו חיוך אמתי, בעוד חיוך חלוד הוא אמתי, אך המשתמש בו אינו רגיל לחייד. ניתן לראות שלמרות שאין השמטה במקרה זה, אופי הדמות כן משתנה.

דוגמה 3

מקור:

“Yes, I suppose so,” said Matthew reluctantly.

“You *Suppose* so! Don’t you know it?”

“**Well now**, she’s a real nice little thing, Marilla. It’s **kind of** a pity to send her back when she’s so set on staying here.”

“Matthew Cuthbert, you don’t mean to say you think we ought to keep her!”

Marilla’s astonishment could not have been greater if Matthew has expressed a predilection for standing on his head.

“**Well now**, no, I suppose not – not exactly,” stammered Matthew, **uncomfortably driven into a corner** for his precise meaning. “I suppose – we could hardly be expected to keep her.”

“I should say not. What good would she be to us?”

“We might be some good to her,” said Matthew **suddenly and unexpectedly**.

“Matthew Cuthbert, I believe that child has bewitched you! I can see as plain as plain that you want to keep her.”

"Well now, she's a real interesting little thing," persisted Matthew. "You should have heard her talk coming from the station."

"Oh, she can talk fast enough. I saw that at once. It's nothing in her favor, either. I don't like children who have so much to say. I don't want an orphan girl and if I did she isn't the style I'd pick out. There's something I don't understand about her. No, she's got to be dispatched straightway back to where she came from."

"I could hire a French boy to help me," said Matthew, "and she'd be company for you."

"I'm not suffering for company," said Marilla shortly. "And I'm not going to keep her."

"Well now, it's just as you say, of course, Marilla," said Matthew rising and putting his pipe away. "I'm going to bed." (p. 28-29)

התרגום המוקדם:

"סבורני כי כן הוא", אמר מתי באי-רצון.

"סבור הינדך! כלום לא ברי לך העניין?"

"היא באמת ילדה נחמדה, מרילה. חבל לשלחה בשעה שהיא כה נכספת להישאר כאן".

"מתי גוטברט, כלום בכונתך להגיד, כי עלינו להשאירה אצלנו!"

אילו שמעה מפי מתי, כי ברצונו לעמוד על ראשו לא היתה השתוממותה של מרילה גדולה יותר.

"כן, לא – משער אני כי לא, – לא בדיוק" גמגם מתי, כשנאלץ לחוות דעה ברורה. משער אני – כי אין אנו

יכולים להחזיק בה".

"בהחלט לא! מה תועלת יכולים אני להפיק ממנה?"

"אולם אנו יכולים באיזה אופן שהוא להיטיב עימה", פלט מתי.

"מתי גוטברט, סבורה אני כי ילדה זאת לכדה אותך בחבלי קסם! רואה אני ברורות כי ברצונך להחזיקה".

"היא באמת פעוטה נעימה מאוד", עמד מתי בשלו. "לו שמעת את שיחתה בשעת נסיעתנו הביתה".

"אה, מהירת לשון היא למדי. זאת הכרתי מיד. אך אין לזקוף את הדבר לזכותה. איני אוהבת ילדים

שטופים בדיבור. אינו רוצה בילדה יתומה; ולו גם רציתי לא הייתי בוחרת בילדה זו. יש בה דבר-מה, שאיני

יכולה לעמוד עליו. לא, יש לשלחה אל המקום ממנו באה".

"יכול אני לשכור נער צרפתי לעזור לי בעבודות החוה", אמר מתי. "והיא תהיה לך לחברה".

"איני עורגת לחברה", ענתה מרילה קצרות, "ולא אשאירה כאן".

"טוב, לו יהי כדברך. מרילה", אמר מתי. קם והניח את מקטרתו במקומה והפטיר: "אני הולך לישון".

(עמ' 41-42)

התרגום המאוחר:

"נכון, אני חושב," אמר מתיו באי-רצון.

"אתה חושב? אתה לא בטוח?"

"היא באמת חמידה, מרילה. קצת חבל לשלוח אותה בחזרה כשהיא כל כך רוצה להישאר כאן."

"מתיו קתברט, אתה מנסה לומר שאנחנו צריכים להשאיר אותה אצלנו?"

מרילה הייתה מופתעת באותה מידה אילו אמר לה מתיו שהוא מעדיף לעמוד על הראש.

"אה, לא, אני לא מתכוון לזה – לא בדיוק," גמגם מתיו כשנדחק לפינה ונדרש להסביר את כוונתו ביתר

דיוק. "אני חושב ש-אי אפשר לצפות שנשאיר אותה אצלנו."

"בהחלט לא. בשביל מה אנחנו צריכים אותה?"

"אולי היא צריכה אותנו," אמר מתיו פתאום.

"מתיו קתברט, הילדה הזאת כישפה אותך! ברור לי מעל לכל ספק שאתה רוצה שנשאיר אותה כאן."

"תראי, היא באמת ילדה מעניינית, הקטנה הזאת," עמד מתיו על דעתו. "היית צריכה לשמוע איך היא

דיברה בדרך מהתחנה לכאן."

"כן, לדבר היא יודעת. את זה הבנתי מיד. וזה לא לטובתה. אני לא אוהבת ילדים שיש להם מה להגיד על

כל דבר. אני לא רוצה יתומה, ואפילו אם הייתי רוצה – היא לא הטיפוס שהייתי בוחרת. יש בה משהו

שאני לא מצליחה לפענח. צריך להחזיר אותה מיד למקום שממנו באה."

"אני יכול לשכור נער צרפתי שיעזור לי," אמר מתיו, "והיא תארח לך לחברה."

"אני לא זקוקה לחברה," אמרה מרילה קצרות. "ולא אשאיר אותה כאן."

נו טוב, את המחליטה מרילה, אמר מתיו והוציא את המקטרת מפיו. "אני הולך לישון." (עמ' 37-38)

ניתוח:

דוגמה זו לקוחה מסוף פרק שלוש ובה מתקיימת שיחה בין מתיו ומרילה. מתיו מתחיל משפטים

רבים ב-well now. מתוך שבעה מופעים של דבריו בדו-שיח שהוצג, ארבעה מהם מתחילים בביטוי זה. זהו

מאפיין שלו, המציין את ביישנותו, ואת העובדה שהוא לא רגיל להביע דעה, אולם מאפיין זה מובע

באמצעות קשר פרגמטי ריק שחוזר על עצמו ומציין סגנון דיבור. בתרגום המוקדם, צמד המילים well

now מושמט משני מבעים, ובשניים האחרים מוחלף. באחת הפעמים הוא מתורגם כ'כן'. מצד אחד,

ההתלבטות של מתיו בולטת יותר בעברית: כן, לא. אולם מצד שני הוא מביע עמדה ברורה – כן, ורק לאחר

מכן נסוג "לא – משער אני כי לא,". במקור מתיו אינו מביע עמדה ברורה בעד השארתה של אן בחווה

הירוקה, אלא מיד נסוג מעמדתו. במקרה השני שהביטוי מתורגם, הוא מתורגם כ"טוב" ובכך הופך את

דבריו של מתיו לישירים ובוטים יותר.

גם בתרגום המאוחר אין ביטוי לחזרת ה-well now שבמקור. במופע הראשון הוא מושמט לגמרי. במופע השני מתורגם כ-אה שמציין היסוס. במופע השלישי מתורגם כ"תראי". לתחושת, בעברית כשדובר מתחיל משפט ב-תראי, המשמעות היא אני צודק, כך שיש כאן הבעת עמדה מאוד ברורה. ובמופע הרביעי מתורגם כ-נו טוב, אך מתווסף לזה "את המחליטה מרילה" שמשמעותו שונה מהמקור שאומר שהדברים הם כפי שהיא אומרת, כמובן. במקור יש קבלת עמדתה של מרילה – הדברים הם כפי שהיא אומרת, בעוד בתרגום היא המחליטה, אך דעתו שונה משלה. בשני התרגומים ניתן להסביר את ההשמטות וההחלפות בהשמטת קשרים פרגמטיים ריקים, ובהימנעות מחזרות.

בדו-שיח שהוצג יש השמטות נוספות בדבריו של מתיו. בתרגום המוקדם המילים kind of במשפט It's kind of a pity מושמטות. במקור הוא אומר את דבריו בהסתייגות, סוג של חבל, בערך חבל, אבל לא חבל ישיר. הוא מביע את עמדתו עם אפשרות להתחמקות, בעוד בתרגום, בעקבות ההשמטה עמדתו נחרצת. בהמשך, מתיו נאלץ להביע דעה נחרצת. הוא מתואר כ-uncomfortably driven into a corner כשנאלץ להביע עמדה. חוסר הנוחות מהבעת עמדה ברורה הושמט בתרגום המוקדם. כשמתיו כן מביע עמדה, הוא עושה זאת suddenly and unexpectedly. זו פעולה שאיננו מצפים לה ממנו בגלל אופיו. בתרגום המוקדם מופיע "פלט" שיכול להתאים ל-suddenly אך לא לכך שאין זה צפוי שהוא ידבר כך. בתרגום המאוחר מתיו אומר את דבריו "פתאום", אך לא באופן בלתי צפוי. את ההשמטות האחרונות ניתן להסביר במקרים של פישוט הטקסט, ואולי הימנעות ממידע שהמתרגמים ראו בו חזרה מסוימת על הנאמר. מכל הנאמר כאן, נראה שבדוגמה זו מתיו מוצג בתרגומים לעברית כבעל עמדה נחרצת הרבה יותר מהאופן שבו הוא מוצג במקור.

מסקנות

בסעיפים הקודמים ראינו דוגמאות להשמטות. בתרגום המוקדם נמצאו מקרים רבים יותר של השמטות, אך גם בתרגום המאוחר נמצאו השמטות, ובמקרים רבים, ההשמטות היו במקומות דומים. השמטות מסדרי גודל גדולים, של משפטים שלמים ופסקאות שלמות כמעט ולא נמצאו בתרגום המאוחר. נראה, אם כן, שקורפוס קטן זה תואם את הנורמות של מלאות הטקסט לאורך השנים, כאשר נראה שבתקופות המאוחרות של התרגום הספרותי לעברית יש נטייה הולכת וגוברת למלאות הטקסט המתורגם. הנטייה להימנע מהשמטות בתרגומים המאוחרים בולטת בשני הדוגמאות הראשונות בפרק "מקרים מיוחדים מפרקים 2 ו-3", שבהן המתרגמים נתקלו בבעיה קשה לתרגום. בדוגמה הראשונה – אינטר-טקסטואליות, ודוגמה השנייה, בעיה לשונית. המתרגמים התמודדו עם בעיות אלו באסטרטגיות שונות

בהתאם לנורמה. בתרגום המוקדם בשתי הדוגמאות המתרגם השמיט את הטקסט הבעייתי. בתרגום המאוחר בשני המקרים נעשה ניסיון להציג את המידע, ולא התבצעה השמטה.

במקור באנגלית מתוארים קורותיה של אן, אולם דמויות המשנה מוצגות אף הן באופן עשיר ומעניין, וכן הרקע הכפרי מתואר בעושר רב. מהדוגמאות שנבחנו עולה שבתרגום המוקדם במקרים רבים תיאורי נוף הושמטו. בתרגום המאוחר ההשמטות קיימות אך בממדים קטנים יותר, כך שהקורא בתרגום המאוחר מתודע לנוף הכפרי באופן כמעט מלא. גם מידע היסטורי הושמט, ובמקרים רבים בשני התרגומים. כנראה, בגלל שמדובר בתרגום לקהל יעד צעיר, המתרגמים רצו להימנע מהערות שוליים או הסברים נרחבים לקהל הצעיר. ומכיוון שמדובר במידע שאינו משמעותי להמשך הסיפור בחרו לא להפנות אליו תשומת לב ולהשמיטו.

מהדוגמאות שנבחנו עולה שההשמטות בשני התרגומים פגעו במאפייני הדמויות. ראינו זאת במקרים של שלוש דמויות המשנה שמוצגות בפרקים שנבחנו: ריצ'ל לינד, מתיו קתברט ומרילה קתברט, וכן בדוגמה היחידה שהוצגה שבה מופיעה הגיבורה, אן שרלי. ריצ'ל לינד מוצגת כפעלתנית וחטטנית במקור. בתרגום המוקדם מאפיינים אלו נעלמים במקרים רבים בגלל ההשמטות. ואף בתרגום המאוחר למרות שהיו פחות השמטות, ההשמטות השפיעו על מאפייני הדמות. הדוגמאות שבהן הוצגו מתיו ומרילה היו מצומצמות יותר, אך גם בהן ראינו שאופיים משתנה. מרילה מוצגת כקשוחה יותר מהאופן שבו היא מוצגת במקור, ומצד שני חוש ההומור המרומז במקור שמתפתח לאורך הספר, מוצג בשני התרגומים כקיים כבר בהתחלה, וניתן להניח שתהיה לכך השפעה על התפתחות זו באישיותה. מתיו מוצג כביישן מאוד, שבדרך כלל לא מביע עמדה אולם בעקבות ההשמטות הוא מוצג כבעל עמדה נחרצת יותר מכפי שהוא מוצג במקור. ניתן לציין שבתרגום המאוחר בשיחה בין מרילה וריצ'ל לינד מוצגת כמעט במלואה ולכן יש הצגה ראשונית שלו כביישן וכאדם שנמנע מלהביע דעה, אולם חלק זה של השיחה הושמט כולו בתרגום המוקדם. גם אופייה של אן שרלי משתנה בעקבות ההשמטה בתרגום המוקדם בדוגמה היחידה שאן מופיעה בה. בדוגמה זו היא מתעקשת על אופן איות שמה. בתרגום המוקדם, השיחה כולה מושמטת, ובעקבות כך, הצגתה כעקשנית ובעלת עקרונות משתנה.

ניתן לראות שהשמטת מידע, גם אם מידע זה נראה זניח, שחוזר על עצמו, מידע שעשוי לשעמם את הקורא, שאינו מקדם את העלילה, ושאינו מרכזי בדמות הראשית בספר, משפיעה באופנים רבים, גם על האווירה – אווירת הכפר הרגועה, וגם על מאפייני הדמויות.

בעבודה זו בחנתי מקרים של השמטות בשני תרגומים לעברית של הספר *Anne of Green Gables*, בעיקר בפרק הראשון, אך גם דוגמאות נקודתיות בשני הפרקים הבאים בהתבסס על תיאורית הרב-מערכת, נורמות תרגום ספרות ילדים לעברית, ותיאוריות הנוגעות להשמטות. השווייתי את המקור לשני התרגומים והצגתי מקרים של השמטות מסדר גודל קטן ומסדר גודל גדול. בעקבות הבדיקה ראיתי שהשמטת מידע יכולה להשפיע על היכרות הקורא עם הסביבה שבה מתרחשת העלילה, וכך לשנות מאפיינים של הדמויות או להשפיע עליהם. עבודה עתידית יכולה להתייחס לדמות מסוימת בספר, ולבדוק אם ההשמטות משנות את מאפייני הדמות לאורך הספר כולו בהמשך לדוגמאות הראשוניות שהוצגו בעבודה זו. בנוסף, בתרגומים אלו ניתן לבדוק מקרים של תוספות והנהרות, הבדלי משלב בין התרגומים בהתאם לנורמות התרגום לעברית לאור השנים ואף על השפעת הבדלי המשלב על מאפייני הדמויות.

ביבליוגרפיה

מקורות ראשוניים

- מונטגומרי, ל. מ. (1985). *האסופית*. י. פישמן (מתרגם). תל-אביב: מ. נוימן בע"מ.
- מונטגומרי, ל. מ. (2011). *האסופית: אן מהחווה הירוקה*. טלי נתיב עירוני (מתרגמת). ירושלים: כתר.
- Montgomery, L.M. (1908). *Anne of Green Gables*. Toronto: Seal Books.

מקורות משניים

- אבן-זהר, א. (1973). "הספרות העברית הישראלית: מודל היסטורי". *הספרות* ד(3), 440-427.
- בנזימן, ג. (2016). *גלגוליו של רומן החניכה: הז'אנר והיבטיו האסתטיים, הפוליטיים והפסיכולוגיים*. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.
- דגוט, מ. (תשל"ו). "המחסר הסימנטי כבעיית תרגום מאנגלית לעברית". בתוך: *כלשון עמו: אסופת מאמרים בבלשנות שימושית, מוקדשת לחיים רבין בלאות לו ששים שנה*, נ. רפאל וב.צ. פישלר (עורכים), 43-36. ירושלים: המועצה להנחלת הלשון.
- טורי, ג. (1977). *נורמות של תרגום והתרגום הספרותי לעברית בשנים 1945-1930*. תל-אביב: מפעלים אוניברסיטאיים הוצאה לאור.
- Ben-Ari, N. (1992). "Didactic and pedagogic tendencies in the norms dictating the translation of children's literature: The case of postwar German-Hebrew translations". *Poetics today* 13(1), 221-230.
- Davies, E. E. (2007). "Leaving it out: On some justifications for the use of omission in translation". *Babel* 53(1), 56-77.
- Dimitriu, R. (2004). "Omission in translation". *Perspectives: studies in translatology* 12(3), 163-175.
- Du-Nour, M. (1995). "Retranslation of children's books as evidence of changes of norms". *Target. International Journal of Translation Studies* 7(2), 327-346.
- Even-Zohar, B. (1992). "Translation policy in Hebrew children's literature: the case of Astrid Lindgren". *Poetics Today* 13(1), 231-245.
- Even-Zohar, I. (1990). "The 'literary system'". *Poetics Today* 11(1), 27-44.
- Even-Zohar, I. (1978). "The position of translated literature within the literary polysystem". *Papers on Poetics and Semiotics* 8, 21-21.

- Gillen, M. (1975). *The Wheel of Things: A Biography of Lucy Maud Montgomery*. London: Harrap.
- Noomé, I. (2004). "Shaping the self: A Bildungsroman for girls?". *Literator: Journal of Literary Criticism, Comparative Linguistics and Literary Studies* 25(3), 125-149.
- Shavit, Z. (1981). "Translation of children's literature as a function of its position in the literary polysystem". *Poetics today* 2(4), 171-179.
- Toury, G. (1995). *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Vermeer, H. J. (1989). "Skopos and commission in translational action". In: *The Translation Studies Reader*, L. Venuti (ed.), 221-232. London & New-York: Routledge.